

НАУКОВА СПІЛЬНОТА

www.spilnota.net.ua

СОРОК П'ЯТІ ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ ДИСКУСІЇ

ISSN 2522-963X

Матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції

24 березня 2020 р.

**Львів
2020**

Сорок п'яти економіко-правові дискусії: матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. - Львів, 2020.- 82 с.

УДК 330+340 (063)

ББК 65+67я431

ISSN 2522-963X

В збірнику опубліковані доповіді з економічних та юридичних питань, які оприлюднені на сайті www.spilnota.net.ua.

Збірники матеріалів науково-практичних інтернет-конференцій включаються до наукометричної бази даних "PIHЦ/RSCI".

Адреса оргкомітету:
79016, м. Львів, а/с 1621
E-mail: spilnota.net.ua@ukr.net

Оргкомітет Наукової спільноти не завжди поділяє думку учасників. В збірнику максимально точно збережена орфографія і пунктуація, які були запропоновані учасниками. Повну відповідальність за достовірність несуть учасники, їх наукові керівники та рецензенти.

Всі права захищені. При будь-якому використанні матеріалів конференції посилання на джерело є обов'язкове.

ЕКОНОМІЧНЕ СПРЯМУВАННЯ

Економіка, організація і управління підприємствами, галузями, комплексами

*Назаренко Ольга Василівна
кандидат економічних наук,
Одеський національний економічний
університет*

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ У СФЕРІ ТУРИЗМУ

Стратегічне управління туристичною сферою, ринком туризму багато в чому обумовлене загальними трендами розвитку нової економіки, інноваційної системи та ІТ-технологій, інформатизацією, і, в цілому, пануванням знань в сучасному суспільстві.

Саме знання у сучасному світі визначають конкурентоспроможність туризму, як галузі економіки. Дослідження шляхів розробки й імплементації стратегії регіонального розвитку індустрії туризму, особливо в контексті розбудови нової економіки є надзвичайно актуальним завданням.

У стратегіях досягнення конкурентоспроможності українського туризму на міжнародному ринку, ми повинні запропонувати потенційним зарубіжним туристам нашу привабливість.

Оскільки, впровадження інноваційних підходів у сфері туризму в окремих регіонах країни має поки що віртуальний характер, потрібний перехід його в реальний наступ і реальне зростання, організацію дій, процедур і критеріїв, що дозволяють будь-якому регіону і локальній місцевості у межах перманентно виникаючих зразків глобального туризму направляти, оцінювати і розвивати свій туристичний потенціал. Зокрема, для покращення туристичної привабливості країни необхідно проводити активну піар-кампанію. Без серйозної піар-кампанії, якої в Україні не проводять, говорити про якийсь масштабний прорив у галузі

Туристичний бізнес використовує два види інновацій: кризову інновацію і інновацію розвитку. Кризова інновація – це рішення про врятування існуючого товару від зникнення з ринку шляхом позиціонування нововведення (інновації) в стислі терміни. Завдяки введенню інновації товар на ринку виживає. Інновація розвитку впроваджується повільно і продумано, виводиться на ринок не спонтанно, а поступово, є підтримувальною інновацією, здатною попередити старіння існуючого товару. Оскільки туристичний ринок – ринок нестабільний, що

піддається впливу різних подій у своєму оточенні і суміжних областях, турфірми повинні не лише створювати новий продукт, але уміти своєчасно реагувати на нові зміни в різних областях діяльності, суміжних з туризмом, мати здатність до створення нових методів роботи і поліпшення результатів діяльності, що дасть можливість забезпечити своєму турпродукту цілком стабільне існування на ринку.

В нашій країні, за умови правильної політики, повинна скластися сприятлива ситуація для інноватизації туристичної діяльності в порівнянні з ситуацією, яка спостерігалася в кінці минулого століття. Сьогодні сформувалися наступні напрями розвитку інформаційних технологій в туризмі:

- локальна автоматизація туристичного офісу;
- впровадження прикладних програм автоматизації формування;
- просування і реалізації туристичного продукту;
- використання систем управління базами даних;
- впровадження дистанційних систем резервування місць в готелях і бронювання квитків;
- впровадження digital маркетингових інструментів;
- використання Internet.

Розробка і впровадження нових досягнень науково-технічного прогресу в області інформаційних технологій в туризмі відбуваються з урахуванням наступних основних принципів:

- 1) найбільш сучасні розробки виконані (чи проектуються) в режимі online за принципом «безпаперового офісу»;
- 2) основною ідеологією систем є замкнутий технологічний цикл «клієнт – турагент – туроператор – послуга – аналіз»;
- 3) на ринку інформаційних технологій пропонувані офісні програми розробляються як для широкого споживача, так і для конкретної фірми по її замовленню – спеціальні системи;
- 4) усі пропонувані технології для автоматизації туристичного офісу забезпечені сервісним обслуговуванням, включаючи оновлення, консалтинг, навчання персоналу, гарантійне обслуговування;
- 5) інтенсивно оновлюються програмні продукти для роботи в середовищі Google;
- 6) локальні прикладні програми і локальні системи бронювання і резервування об'єднуються в національних і потім інтегруються в міжнародні мережі;
- 7) найбільш швидкими темпами йде використання Internet, SMM для формування, просування і реалізації туристичного продукту.

Отже, впровадження інноваційних підходів у сфері туризму обумовлені в по-перше, впливом загальних світових трендів та тенденцій,

а також, інноваційними впровадженнями безпосередньо всередині самих об'єктів цієї сфери.

Література:

1. Управління регіональним розвитком туризму: навч. посібник / за ред. В.Ф. Семенова. – Одеса-Сімферополь: ВД: Аріал, 2012. – 340 с.
2. Урри Дж. Взгляд туриста и глобализация // Массовая культура: современные западные исследования. - М.: Фонд научных исследований «Прагматика культуры». 2005. С. 137.
3. Бауман З. Глобализация. Последствия для человека и общества. - М.: Весь мир. 2004. – 188 с.
4. Hills T., Lundgren J. The Impact of Tourism in the Caribbean: a Methodological Study // Annals of Tourism Research, 1977, Vol.4. No.5. p. 256.

*Недавній В'ячеслав Віталійович
студент 2 курсу ступеню магістр,
спеціальність «Менеджмент»,
Навчально-науковий інститут
магістерської підготовки та
післядипломної освіти, Університет
«КРОК»*

*Науковий керівник: Кириченко
Оксана Сергіївна, кандидат
економічних наук, доцент,
Університет «КРОК»*

МЕТОДИ ПРОВЕДЕННЯ АУДИТУ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ЛОГІСТИЧНОЇ КОМПАНІЇ

Ключовий принцип логістичного аудиту – йти від загального до конкретного: від загальних цілей і глобальних показників операційної роботи до причин низької ефективності і продуктивності і втрачених можливостей; а потім – до детального дослідження обраних сфер діяльності.

Методика аудиту логістичного поля – це ефективний інструмент управління, широко застосовуваний провідними компаніями світу. Це забезпечує значне скорочення часу між об'єктивною оцінкою функціонування логістичної системи компанії, розробкою рекомендацій, впровадженням інновацій. Все це досягається шляхом залучення аудиту

Реалізація виділених етапів аудиту дає змогу отримати інформацію щодо [1, с. 412]:

- найважливіших цілей та логістичних завдань;
- конфігурації нинішньої логістичної мережі з позиції підприємства в ланцюгах поставок;
- ідентифікації розходжень між актуальними та бажаними результатами у логістичній діяльності.

Для проведення логістичного аудиту створюється команда, до якої включаються представники служби логістики та інших функціональних підрозділів підприємства (фінанси і бухгалтерія, маркетинг і продажі, виробництво та закупівлі, інформаційна служба), а також сторонні експерти. Для проведення зовнішнього аудиту доцільно залучення студентів спеціалізованих вищих навчальних закладів. Розрізняють попередній, основний і заключний етапи логістичного аудиту [3, с. 205].

На попередньому етапі протягом 2-3 днів вивчаються функціональні галузі постачання, виробництва, збуту або продажу. Потім протягом тижня експерти обробляють результати досліджень і готують перелік функцій логістики, що підлягають ретельній перевірці. Після цього формулюються питання для інтерв'ю, анкет і складається перелік показників, за якими будуть оцінюватися логістичні функції.

Основний етап підрозділяється на внутрішній і зовнішній аудит [1].

Внутрішній аудит починається з інтерв'ю з вищим керівництвом підприємства. Потім аудит проводиться в наступних напрямках.

Напрямок 1. Опитування представників функціональних підрозділів підприємства з питань, що мають відношення до логістики (транспорт, склади, збут).

Напрямок 2. Робота з вибіркою документів підприємства.

Напрямок 3. Збір даних за договорами поставки для проведення статистичного аналізу закупівель і продажів товарів.

В ході проведеного внутрішнього аудиту використовується система показників, які можна розділити на три групи.

Група 1. Показники обслуговування внутрішніх і зовнішніх споживачів і оцінка якості сервісу.

Група 2. Показники, пов'язані з витратами грошей на виконання логістичних операцій. При аналізі витрат проводять оцінку співвідношення «витрати-вигоди».

Група 3. Показники використання складських споруд або власного парку рухомого складу.

Маючи на руках результати внутрішнього аудиту, команда може переходити до зовнішнього аудиту, в процесі якого вивчаються очікування і вимоги клієнтів з метою визначення оптимальних показників роботи підприємства, розглядаються прийоми, використовувані

конкурентами, а також оцінюється рівень обслуговування споживачів матеріального потоку.

Зовнішній аудит проводиться у вигляді розсилки анкет, вибіркового співбесіду з представниками підприємств, що обслуговуються, покупцями з різним обсягом закупівель або з різних географічних місць [2, с. 13].

Результати зовнішнього аудиту дозволяють сформулювати рекомендації для підприємства і вказати на зміни, які потрібно зробити в діючій логістичній системі.

Заключний етап. Після проведення основного етапу аудиту готуються наступні аналітичні звіти.

Звіт 1. Аналіз номенклатури запасів. Дані про асортимент товарів або сировини, запаси по групах.

Звіт 2. Аналіз руху матеріальних потоків на підприємстві і поза підприємством. Наприклад, детальний опис руху матеріального потоку по складу і обсяг матеріальних потоків по кожній логістичній операції окремо. На відрізках лінії між зонами складу також вказується величина матеріального потоку.

Звіт 3. Ресурсозабезпечення. Класифікація та опис вантажно-розвантажувальної техніки для оцінки існуючої матеріально-технічної бази підприємства.

Після виявлення «вузьких місць», як ділянок підвищеного ризику, розробляються рекомендації для виправлення проблемної ситуації, які можуть бути використані для подальшого вдосконалення управління матеріальними потоками і підвищення рівня обслуговування клієнтів.

Внутрішній аудит може допомогти компанії знайти відповіді на питання щодо управління чинниками успіху в досконалості ланцюгів поставок, з яких їх можна розділити на п'ять основних розділів [4, с. 430]:

1. Стратегія – визначити, чи є у підприємства чітка стратегія, налаштована на очікування бізнесу та орієнтована на вигідне обслуговування потреб клієнтів.

2. Організація – визначити, чи існує ефективна організаційна структура, яка дозволяє підприємству працювати зі своїми партнерами для досягнення своїх цілей ланцюга поставок.

3. Процес – визначити, чи має підприємство відмінні процеси для реалізації своєї стратегії, охоплюючи всі операції планування-виготовлення-виготовлення-доставки.

4. Інформація – визначити, чи має підприємство надійну інформацію та можливості технології для підтримки ефективного планування, виконання та прийняття рішень.

5. Результативність – визначити, чи керує підприємство роботою ланцюга поставок способами, які дозволять збільшити підсумкові показники, грошові потоки та прибуток акціонерів.

Однією з характерних рис логістичного аудиту є відсутність єдиного алгоритму і методики його проведення на підприємствах, а результати логістичного аудиту повинні задовольняти завчасно поставленим цілям.

Ключовий принцип логістичного аудиту – просування від загального до конкретного: від глобальних цілей і показників операційної роботи до причин низької ефективності, продуктивності і втрачених можливостей і тільки після цього – до детального дослідження обраних сфер діяльності підприємства.

Список використаної літератури:

1. Крикавський Є.В. Логістика та управління ланцюгами поставок : навч. посіб. / Є. Крикавський, О. Похильченко, М. Фертч ; М-во освіти і науки України, Нац. ун-т "Львів. політехніка". Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2017. 801 с.
2. Моделювання бізнес-процесів у логістиці : лаб. практикум для студентів спец. 073 "Менеджмент" спеціалізації "Логістика" другого (магістер.) рівня / М-во освіти і науки України, Харків. нац. екон. ун-т ім. С. Кузнеця ; [уклад. В.В. Сисоєв]. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. 71 с.
3. Мултанівська Т.В. Організація і методика аудиту: практикум / Мултанівська Т.В., Воїнова Т.С. ; М-во освіти і науки України, Харків. нац. екон. ун-т ім. С. Кузнеця. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. 282 с.
4. Корпоративная логистика. 300 ответов на вопросы профессионалов / Под. общ. и научн. ред. проф. В.И. Сергеева. М.: ИНФРА-М, 2005. 976 с.

***Процишин Аліна Володимирівна
аспірант, Івано-Франківський
національний технічний університет
нафти і газу, м. Івано-Франківськ,
Україна***

***Науковий керівник: Зелінська Галина
Олексіївна, доктор економічних наук,
професор, Івано-Франківський
національний технічний університет
нафти і газу***

СУТНІСТЬ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ ТА ПІДХОДИ ДО ЙОГО ВИВЧЕННЯ

В час стрімкого розвитку технологій та становлення економіки знань в Україні, зростає роль людини як ключового фактора інтенсивного економічного розвитку. Саме перехід вітчизняної економіки до

інноваційної моделі розвитку зумовлює актуальність питання формування і використання людських ресурсів.

Наявність трудового потенціалу розглядається фундаментальною умовою забезпечення конкурентоздатності економіки та зростання інтелектуального рівня держави. Проте, сучасні тенденції інтеграційних ринкових відносин засвідчують необхідність підвищення ефективності використання трудового потенціалу та визначення його сутнісного призначення.

Трудовий потенціал складається з взаємопов'язаних та взаємообумовлених етапів – формування, використання та реалізації, які забезпечують його відтворювальний цикл. Дані аспекти трудового потенціалу досліджувалися в працях Д. Богині, Н. Борецької, В. Гончарова, О. Грішньої, В. Василенка, С. Калініної, Б. Кліяненка, О. Новікової, Л. Шаульської, А. Колота, М. Пітюлича, В. Приймака, М. Семикіної, Б. Генкіна, Л. Абалкіна, В. Петюха та ін. вчених. Поняття «трудоного потенціалу» трактувалось дослідниками як «джерело можливостей, коштів, запасу»; «сукупність можливостей»; «узагальнена, збірна характеристика ресурсів»; «реальний обсяг продукції, що можливо зробити при повному використанні наявних ресурсів» [2].

Сучасні науковці аналізують трудовий потенціал на рівні держави і суспільства в цілому, регіону, підприємства та окремого працівника [5].

Під трудовим потенціалом суспільства розуміють конкретну форму матеріалізації людського фактора, в якій акумулюються і синтезуються сукупні здібності працездатного населення до суспільно корисної праці [6]. В. Онікієнко, вважає, що трудовий потенціал – це сукупність працездатного населення, що має відповідну професійно-кваліфікаційну підготовку, застосовує працю в суспільному виробництві з урахуванням його технічної оснащеності [9]. Найбільш використовуваним серед науковців є твердження, що трудовий потенціал – частина населення працездатного віку, яка здатна та має намір проводити трудову діяльність відповідно до стану здоров'я, психофізіологічних особливостей, рівня освіти, спеціальності та соціально-етнічної приналежності [9].

Цілком змістовним виступає трактування трудового потенціалу на регіональному рівні, запропоноване Б. Кліяненко, С. Большенко, згідно з яким під трудовим потенціалом регіону розуміють соціально-економічну категорію, що характеризує сукупність якісних та кількісних характеристик трудових ресурсів, які визначають максимальні можливості регіону щодо виробництва високоякісної конкурентоспроможної продукції та надання послуг відповідно до попиту регіонального, національного та міжнародних ринків; розвитку інфраструктури, освіти і мистецтва, активізації інноваційної діяльності [2].

Л. Янковська визначає трудовий потенціал підприємства як можливості його працівників за певних умов забезпечити реалізацію цілей підприємства з найоптимальнішими витратами технічних, матеріальних, енергетичних, фінансових та ін. ресурсів [7].

Трудовий потенціал працівника в основному розглядається як складова частина трудового потенціалу підприємства, який у складі трудового колективу повинен давати синергетичний ефект [8].

Можна погодитись із думками В. Антонюк, З. Варналій, Л. Шаульська, що саме населення являється основним руховим механізмом господарського комплексу регіону, оскільки володіє сукупністю можливостей до економічної активності, тобто здійснення трудової діяльності [3].

Слід відзначити, що для визначення потенціалу трудових ресурсів регіонів використовують підходи, сутнісна характеристика яких, представлена у табл. 1.

Таблиця 1

Теоретичні підходи до визначення поняття «трудовий потенціал»

Підхід	Автор	Сутність
Соціально-біологічний	Акулов М. Г., Євась Т. В.	сукупна суспільна здібність до праці, потенційна дієздатність суспільства, його ресурси праці [4].
	Кулинич Л. В.	складова потенціалу людини, яка здатна до самореалізації й ефективного використання потенційних можливостей людини в процесі трудової діяльності [4].
	Пучкова С. Л.	сукупність потенціальних природних здібностей, освітнього потенціалу і трудової активності, які визначають результативність трудової діяльності [4].
Структурний	Радько С. Г.	співвідношення компонентів, які відображають різні демографічні, соціальні, функціональні, професійні й інші характеристики груп працівників [4].
Ресурсний	Костаков В. Г., Сергеева Г. П.,	ресурси праці, якими володіє суспільство [4].
	Шаульська Л. В.	ресурсна категорія, що включає в себе джерела, засоби праці, які можуть бути використані для розв'язання будь-якого завдання, досягнення певної цілі [4].
Демографічний	Лукінов І.І., Пирожков С. І., Піскунов В. А.	увага зосереджується на ролі та місці окремих поколінь у функціонуванні трудового потенціалу [4].
Комплексний	Богиня Д. П., Грішнова О. А.,	інтегральна оцінка і кількісних, і якісних характеристик економічно активного населення [4]

	Краснокутська Н.С.	сукупність здібностей і можливостей персоналу забезпечувати досягнення цілей довгострокового розвитку підприємства (кадровий потенціал) [4]
	Плетникова І. Л., Череп А. В.	наявні та перспективні можливості трудового колективу підприємства кількісно й якісно задовольнити потреби підприємства та реалізувати його цілі найефективнішим чином за наявності ресурсного забезпечення [4].
	Лишиленко В. І., Якуба К. І.	запаси праці відповідної кількості і якості, які є в розпорядженні галузі [4].
	Рєпіна І. М., Олексюк О. І.	трудова можливість, визначаються чисельністю, віковою структурою, професійними, кваліфікаційними характеристиками персоналу [4].

Таким чином, з наведених вище сутнісних тверджень відомих вчених й науковців, трудовий потенціал трактується більшістю як інтегровані кількісні та якісні характеристики робочої сили, яка забезпечує певні можливості у створенні матеріальних і духовних благ суспільства та досягненні економічного результату країни [1].

Водночас, трудовий потенціал є складним суспільно-економічним явищем, яке має свою структуру, просторову, часову орієнтацію і змістовну характеристику. Тому трудовий потенціал можна розглядати як багаторівневу систему, яка містить демографічні, соціально-економічні та природно-біологічні компоненти.

На даний час, залишаються недостатньо розкритими питання регіональних особливостей використання трудового потенціалу, а отже і моделей його розвитку. Це обумовлює актуальність подальших досліджень, в основі яких, на мою думку, необхідно використовувати комплексний системний підхід, з позиції взаємозалежності та структурованості трудового потенціалу регіону з трудовим потенціалом держави. Він дозволить виявити взаємозв'язки та протиріччя між формуванням і використанням трудового потенціалу регіонів, а також визначити групи чинників, які мають вплив на його формування і використання

Література:

1. Бачевский Б.Е., Решетняк Е.А. Диагностика и оценка потенциала предприятия. Маркетинг: теория и практика. Зб. наук. Праць В. Даля. Вип. №13. – Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2007. – 280.
2. Кліяненко Б. Вплив мотиваційного фактора на формування конкурентноспроможного трудового потенціалу регіону: [Фактори, що формують конкурентноспроможність трудового потенціалу регіону] / Б.

- Кліяненко, С. Большенко // Регіональна економіка. – 2004. – № 4. – С. 7-15.
3. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку: монографія / За ред. З.С. Варналія. – К.: Знання України, 2005. 498 с.
4. Садовська Н.С. Сутність трудового потенціалу рекреаційного комплексу: еволюція та формування наукових поглядів. Вісник Хмельницького національного університету, 2016, №6 ст. 298.
5. Управління трудовим потенціалом : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / [В.С. Васильченко, А.М. Гриненко, О.А. Грішнова, Л.П. Керб]. – К. : КНЕУ, 2005. 403 с.
6. Ратушенко О.І. Ефективність управління трудовим потенціалом в сучасних умовах. Електронний журнал «Ефективна економіка». №12, 2013.
7. Янковська Л.А. Оптимізація трудового потенціалу в системі менеджменту персоналу промислового підприємства / Л.А.Янковська // Актуальні проблеми економіки. 2006. №9. С. 200-203
8. Череп А.В., Зубрицька Я.О. «Дослідження сутності економічної категорії «трудова потенція» у менеджменті різних рівнів. Вісник Запорізького національного університету, №4(8), 2010.
9. Козар В.В. Використання трудового потенціалу в умовах глобалізації світового ринку праці / В.В. Козар, Г.Г. Старостенко // Інвестиції: практика та досвід: науково-практичний журнал, економічні науки. – Чорноморський державний університет ім. П. Могили. 2015. №22. С. 21-28

Субота Микола Васильович
кандидат економічних наук, Голова
ПРАТ «Укрпрофоздоровниця»,
м. Вінниця, Україна

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТ: ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ

Вперше визначення поняття «економічної безпеки» використав Ф. Рузвельт. У його розумінні економічна безпека покликана задовольняти економічні права кожної окремої людини. До таких прав відноситься: право на якісну освіту, володіння власним житлом, здорове харчування та соціальний захист населення.

Офіційно ж поняття «економічна безпека» було задекларовано під час прийняття Резолюції про міжнародну економічну безпеку на 40-й сесії Генеральної асамблеї ООН у 1985 році, а на 42-й Генеральній Асамблеї

ООН прийнята Концепція міжнародної економічної безпеки, яка вирізняє ієрархію рівнів економічної безпеки: глобальна; міжнародна; державна; регіональна; локальна; об'єктова (суб'єктів господарювання, окремої людини).

В українській науці проблему економічної безпеки у 1994 році вперше розглянув Г. Пастернак-Таранушенко, проте його дослідження розглядали лише економічну безпеку на рівні держави [1].

З початком ХХІ століття вивчення економічної безпеки в Україні отримало більш глобальний характер, відтак дослідження почали відбуватися на всіх рівнях економічної безпеки. Беручи до уваги тему дисертаційного дослідження, акцентуємо свою увагу на вивченні сутності економічної безпеки суб'єктів господарювання.

Вивчення економічної безпеки підприємств вивчали з декількох сторін, такі науковці як Грунін О., Грунін С. [2], Ілляшенко С. [3], Варналій З. [4] у основу поняття «економічної безпеки» вкладають стан ефективного використання ресурсів.

Белокуров В. [5] та Бедніков М. [6] підходять до економічної безпеки суб'єкта господарювання з позиції його конкурентних переваг кадрового, фінансового, матеріального, техніко-технологічного та виробничого потенціалів, а також організаційної структури суб'єкта господарювання до його стратегічних завдань і цілей та захищеності від прямих та непрямих загроз.

Інший підхід з позиції захищеності діяльності суб'єкта господарювання мають дослідники Ковальов Д, Сухорука Т. [7] та Плєтнікова І. [8].

Раздіна К. розглядає економічну безпеку господарюючого суб'єкта як комплекс заходів, які впливають на покращення фінансового стану підприємства та захист його комерційних інтересів від фінансово-економічних загроз [9].

Козаченко Г., Пономарьов В. та Ляшенко О. вважають, що економічна безпека підприємства формується на основі збалансованості діяльності його процесів з можливими зовнішніми чинниками та факторами, які можуть мати вплив на його діяльність [10].

Аналіз тверджень сутності поняття “економічна безпека” дає можливість зробити висновок, що єдиної думки у трактуванні даного визначення немає. Відтак, доцільно сформулювати єдине визначення, яке об'єднуватиме у собі дослідження вітчизняних та зарубіжних науковців. Тож, економічна безпека підприємства – це стан діяльності суб'єкта підприємницької діяльності, за якого його виробнича система, конкурентні переваги, економічні та інформаційні інтереси убезпечуються від дії негативних зовнішніх та внутрішніх факторів і забезпечують його стійкий розвиток згідно обраної стратегії.

Література:

1. Пастернак-Таранушенко Г. Економічна безпека держави. – К.: Інститут державного управління і самоврядування при Кабінеті Міністрів України, 1994
2. Грунин О. А., Грунин С. О. Экономическая безопасность организации. – СПб.: Питер, 2002. – 160 с.
3. Ільяшенко С. Складові економічної безпеки підприємства і підходи до їх оцінки / С. Ільяшенко // Актуальні проблеми економіки. – 2003. – № 3. – С. 12–19., с. 13
4. Варналій З. С. Економічна безпека / З. С. Варналій. – К.: Знання, 2009. – 647 с.
5. Белокуров В. В. Структура функциональных составляющих экономической безопасности предприятия [Электронный ресурс] / В. В. Белокуров. – Режим доступа: <http://www.safetyfactor.ru>.
6. Бендиков М. Экономическая безопасность промышленного предприятия (организационно-методический аспект) / М. Бендиков // Консультант директора. – 2000
7. Ковалев Д. Экономическая безопасность предприятия / Д.Ковалев, Т. Сухорукова. // Экономика Украины. – 1998. – № 10. – С. 48-51
8. Ковальов Д.І., Плєтнікова І.Л. Кількісна оцінка рівня економічної безпеки підприємства // Економіка України. – 2001. - №4. - С. 35 – 40
9. Раздина Е. Коммерческая информация и экономическая безопасность предприятия / Е. Раздина // Бизнес-информ. – 1997. – № 24. – С. 63–65., с. 64]
10. Козаченко Г. В. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення: монографія / Г. В. Козаченко, В.П. Понамарьов, О. М. Ляшенко. – К.: Лібра, 2003. – 280 с.

*Lytvynenko Olena Dem'yanivna
candidate of economics, associate
professor, Associate Professor of the
Department of Marketing, Management
and trade entrepreneurship of Kharkov
Trade and Economics Institute of Kyiv
National Trade and Economics
University*

IMPORTANCE OF CORPORATE GOVERNANCE FOR UKRAINE

The evolution of the world economy led to the emergence and development of corporate governance as a new form of management that meets the modern requirements of business organization.

Corporate governance is not only limited to the relationship between investors and managers, and also involves taking into account the consideration of legitimate interests and active cooperation with stakeholders, who have a legitimate interest in the company's activities (employees, consumers, creditors, the state, the public, etc.) [1]. The value of corporate governance for the company manifests itself in its impact on increased competitiveness and economic efficiency by the provision of: adequate attention to shareholders interests; balance of the corporate relations participants interests; financial transparency; implementation of effective management rules and proper control.

In the OECD (Organization of Economic Cooperation and Development) recommendation document («Principles of Corporate Governance» [2]) and national Corporate governance principles [3] identified the principal positions of the corporations missions that are based on these common elements. They are formulated to cover the various existing models.

Subsequently, individual reports, principles and codes of corporate governance were developed in individual countries. That are designed to convince investors (primarily minority) that companies will act in the interests of the shareholders and give them opportunities for prompt receipt of sufficient information about the state of affairs in companies. International organizations, associations of investors, Governments of different countries and companies adopted about 90 corporate governance codes, which is a summary of standards that are voluntarily accepted and internal norms set the procedure corporate relations. The basis of corporate governance codes make recommendations on the main issues of corporate relations. There is no single model of effective

corporate governance. Meanwhile, work carried out in the OECD allowed to reveal some common elements underlying corporate governance [4].

Given the experience of creating shareholder control mechanisms in the United States, Germany and other developed countries as well as the internal features of the joint-stock business development in Ukraine, it is possible to outline the directions of building a national model of corporate governance.

Among the important factors that influence the formation of the national corporate governance model, it is necessary to distinguish:

- shareholding structure in corporations;
- specifics of the financial system as a whole as a mechanism of savings transformation into investments (types and distribution of financial contracts, financial markets position, types of financial institutions, role of banking institutions);
- ratio of sources of the corporation financing;
- macroeconomic and economic policy in the country;
- the political system [5].

In the Ukrainian corporate governance model of the board of directors (Supervisory board), carrying out the function of control over management should itself remain the object of control. For the majority of large Ukrainian joint-stock companies, the following groups of participants in the relations that make the substance of concept "corporate governance" can be distinguished:

- management, including the sole executive body of the issuer;
- large shareholders (the owners of control package of society voting shares of society);
- shareholders possessing a minor number of shares (minority shareholders);
- state authorities (Ukraine and its entities), as well as local self-government bodies;
- owners of other securities of the issuer;
- lenders who are not owners of the issuer's securities [6].

Corporate form of management due to such advantages as concentration of financial, production, labor, innovation capital, etc., becomes one of the most widespread forms of doing business in developed countries of the world.

There is no unified model of the best corporate governance for all countries, because they have different legal systems, institutional bases and traditions. But common to all countries is that the sign of perfect corporate governance is to prioritize the interests of shareholders, who trust corporations to use their funds reasonably and effectively.

References:

1. Ignatieva I.A. Corporate governance: a textbook / I.A. Ignatieva, O.I. Garafonova. – Kyiv : Educational Literature Center, 2013. – 600 p.

2. Yagmurdzhi A.V. Principles of corporate governance and ensuring the effective functioning of joint stock companies / A. V Yagmurdzhi // Bulletin of the economic science of Ukraine. – 2007. – № 1. – P. 194-197.
3. On approval of the principles of corporate governance [Electronic source] : Decision of the National commission for securities and stock market № 955863-14 of July 22, 2014 // The Verkhovna Rada of Ukraine. – Access mode : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr955863-14>.
4. Korobka S.V. Corporate governance in Ukraine: problems and ways of their solution /S.V. Korobka // Scientific herald of LNUVMBT. – 2016. – Vol. 18. – № 2. – P. 80-83.
5. Voitsekhovskaya Yu. V. Problems of corporate governance in Ukraine and ways to solve it / Yu. V. Voitsekhovska, V. V. Voitsekhovska. – Lviv : Lviv polytechnic, 2009. – P. 244-247.
6. Corporate structures in the national innovation system of Ukraine / eds. dock. econom. sciences L. I. Fedulova. – Kyiv : UkrINTEI, 2007. – 812 p.

*Кириленко Наталія Олександрівна
студентка 3 курсу, Київський
національний торговельно-
економічний університет*

*Мисюк Вікторія Олександрівна
кандидат економічних наук,
Київський національний торговельно-
економічний університет*

АУДИТОРСЬКИЙ РИЗИК ТА ЙОГО ЕЛЕМЕНТИ

Як і будь-яка підприємницька діяльність, аудиторська здійснюється в умовах інформаційної невизначеності, а значить, схильна до ризику.

Присутність аудиторського ризику при проведенні аудиторської перевірки, обумовлено присутністю певної небезпеки в підтвердженні достовірності фінансової звітності при наявності в ній істотних спотворень або визнання суттєвого викривлення при його фактичній відсутності.

Відповідно до Міжнародних стандартів аудиту аудиторський ризик – це ризик того, що аудитор висловить невідповідну аудиторську думку, якщо фінансова звітність суттєво викривлена [1].

Аудиторський ризик містить в собі такі елементи: властивий ризик; ризик контролю; ризик невиявлення [2].

Властивий ризик – це множина всіх ризиків, пов'язаних із функціонуванням підприємства. Основне завдання аудитора – безпосередньо оцінити властивий ризик для того, щоб зосередити під час перевірки свою увагу на тих ділянках об'єкта аудиту, для яких властиві певні недоліки та недоречності.

Ризик контролю являє собою оцінку аудитором ефективності системи внутрішньогосподарського контролю клієнта з точки зору її здатності запобігати або виявляти помилки. Розмір ризику контролю може бути виражений таким співвідношенням: $0 \leq PK \leq 1$. Чим ефективніша система внутрішньогосподарського контролю, тим нижче рівень ризику контролю [3].

Ризик невиявлення – це ризик невиявлення суттєвих помилок за допомогою аудиторських процедур у документах, фінансовій звітності об'єкта аудиту. Він оцінюється як імовірність того, що аудитори не зможуть виявити суттєві помилки у досліджуваних системах суб'єкта

перевірки, які не були виявлені і виправлені раніше за допомогою системи внутрішнього контролю. Ризик невиявлення визначає кількість доказів, які аудитор планує зібрати. За низького рівня ризику невиявлення необхідно зібрати більшу кількість аудиторських свідчень. Коли аудитор готовий взяти на себе більший ризик, аудиторських свідчень необхідно менше [2].

Звичайно, суб'єкти аудиторської діяльності розуміють неможливість повного усунення ризику, тому в світовій практиці прийнятна величина аудиторського ризику становить 1–5% (0,01–0,05) [3].

Ризик контролю і власний ризик не залежать від аудитора, і він не може на них впливати. Вони є результатом діяльності клієнта, незалежно від проведення аудиту. На відміну від цих двох складових частин аудиторського ризику, ризик невиявлення є результатом проведення аудиторської перевірки, наслідком виконаної аудитором роботи. За цей ризик аудитор несе повну відповідальність, він визначає ступінь професійного рівня його діяльності.

Отже, кожен аудитор зіштовхується з різними ризиками, які не можна ігнорувати, так як вони можуть мати серйозні негативні наслідки. З метою мінімізації їх можливості виникнення розробляються різні рекомендації відповідно до постійного розвитку нормативно-правової бази аудиторської діяльності.

Щоб запобігти або істотно знизити ризик пред'явлення йому претензій, аудитор повинен неодмінно виконати кілька важливих процедур:

1. Проведення інвентаризації обов'язково в період аудиту.
2. Вивчення позовів, що знаходяться на розгляді судових органів.
3. Ознайомлення з кадровим складом організації.
4. Перегляд протоколів зборів засновників.

Аудитор не може звести аудиторський ризик до нуля, але має можливість оцінювати, контролювати і регулювати його рівень в допустимих межах.

Література:

1. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг / К.: Аудиторська палата України, 2018
2. Ризики в аудиті та їх оцінка. / Т. О. Каменська / СТАТИСТИКА УКРАЇНИ, 2015, № 2
3. Аналіз аудиторських ризиків під час перевірки: практичний аспект / Г. Станкевич / Аудитор України, № 5 (234), 2015. URL: https://www.pspaudit.com.ua/files/stankevic_anna.pdf

*Матковська Діана Анатоліївна
студентка 3 курсу, 13 групи,
факультету фінансів та обліку,
Київський національний торговельно-
економічний університет, м. Київ*

*Мисюк Вікторія Олександрівна
кандидат економічних наук,
асистент кафедри фінансового
аналізу та аудиту, Київський
національний торговельно-
економічний університет, м. Київ*

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ В АУДИТІ

В сучасних умовах розвитку економіки, стрімко зростає актуальність проблеми витіснення машинами спеціалістів різних професій.

Багато хто називає штучний інтелект (англ. artificial intelligence, AI) технологією майбутнього, але він швидко став технологією сьогодення у світі бізнесу. Темпи розвитку технологій і діджиталізація бізнес-процесів спонукають фінансистів й аудиторів швидко та постійно адаптуватися.

Розумні механізми навчились блефувати, вигравати в шахи у гросмейстерів, переводити і розпізнавати людський голос. Майже щодня ми дізнаємося про нові подвиги комп'ютерних програм, які вже вміють ставити медичні діагнози та малювати не гірше Рембрандта. Так, згідно з даними Оксфордського університету, протягом наступних 20 років у Великій Британії буде автоматизовано близько 35% нинішніх робочих місць [1]. Втім, Україну тренд автоматизації захопить не так швидко, як Захід, вважають експерти, через відносно дешеву робочу силу. По відношенню до Європи Україна почне відчувати навалу комп'ютерів з затримкою приблизно на 10 років.

Що ж до застосування AI в аудиті, то за даними дослідження аудиторської компанії Ernst & Young 73% опитаних керівників компаній уже застосовують AI або планують запровадити його в найближчі два роки. Ці дані суттєво відрізняються від результатів опитування, проведеного два роки тому, коли 74% респондентів заявили, що взагалі не мають стратегічних планів, пов'язаних з AI [2].

На сьогодні використання штучного інтелекту в аудиті дозволяє автоматизувати багато завдань, які раніше виконувались вручну. За

допомогою комп'ютерних технологій участь в аналітичних процесах людей зменшується з кожним днем. Найбільша цінність приходить з його застосуванням в обробці величезних масивів інформації, проведенні всіх транзакцій через аналіз, який при цьому виходить за рамки правил і статистичних методів. Статистичної вибірки з AI немає і не потрібно. У той же час колосально знижуються витрати і скорочується час на аналітичні процедури; з'являються нові способи відображення повноти інформації і ризику суттєвих розбіжностей. Всі ці фактори знижують ризик надання помилкового висновку на фінансову звітність клієнта. Засновані на штучному інтелекті системи, крім усього іншого, здатні постійно навчатися і адаптуватися до нової інформації. У міру того як через них проходить і обробляється все більше даних, AI аналізує їх і знаходить кореляції, ґрунтуючись на сотнях різних змінних. Крім того, він значно скорочує роботу як самої аудиторської компанії, так і її клієнта. Введення реєстрів бухгалтерських даних для аналізу вимагає сьогодні мінімальних трудовитрат, а після цього запускається аналіз і практично відсутня традиційна для аудиторів необхідність витратити час, задаючи своїм клієнтам уточнюючі питання.

Про роботу з новими цифровими інструментами оголосили всі аудиторські компанії «великої четвірки». Наприклад, Deloitte почала використовувати технології від канадської Kira Systems, завдяки яким вона за допомогою алгоритмів проаналізували понад 5 млн лізингових договорів, скоротивши часові витрати на перевірку на третину [3].

При введенні нових інструментів компанія стикається з ризиками, які раніше в її практиці не зустрічалися. Вони можуть призвести до фінансових і репутаційних витрат. Тут постає правове питання про відповідальність в разі помилки: хто буде винен – фінансовий спеціаліст або розробник AI.

Часто керівникам пропонується приймати важливі рішення виходячи з результатів алгоритму, який вони не створювали і не розуміють повністю. Відповідно до звіту KPMG Guardians of Trust, в результаті опитування 2200 керівників міжнародних компаній, які приймають рішення, що стосуються інформаційних технологій і бізнесу, виявилося, що тільки 35% мали високий рівень довіри до аналітики своєї організації. Керівники компаній починають ставити складні запитання про достовірність даних і аналітики [4].

Результати свідчать про необхідність збільшення рівня довіри до технологічного забезпечення бізнес процесів.

Для того, щоб штучний інтелект був дійсно трансформаційним для бізнесу, ми повинні довіряти тому, як він функціонує. Саме тому комплексна модель забезпечення впевненості настільки важлива. Вона повинна породжувати довіру, гарантуючи, що алгоритми надійні, система є кібернетично безпечною, що ІТ-процеси і засоби управління впроваджуються належним чином, що введено адекватне управління даними і що існує структура управління, яка розбирається в етиці машинного навчання. Це розуміння з часом має бути включено в управління широким колом організаційних ризиків, таких як потенційний вплив збою на фінансові результати або репутацію [5].

Чи замінить штучний інтелект «живих» аудиторів повністю? Безумовно ні, оскільки неможливо замінити досвід і професійні судження аудиторів і неможливо усвідомити всі тонкощі відносин між аудиторською компанією та її клієнтами, не кажучи вже про те, щоб управляти ними.

Аудитор покликаний виконувати не одноманітні рутинні завдання, а цілий комплекс заходів, які вимагають чималої частки міжособистісної взаємодії. Так само при проведенні перевірки однієї ділянки можуть використовуватися різні методи, такі як: зустрічні звірки, метод взаємного контролю, процедуру відстеження, залучення експерта. Впровадження штучного інтелекту покликане трансформувати аудиторську професію, але не викоренити її. Метою цифрової революції в аудиті є виконання машинами монотонної роботи та стратегічна роль людини. Цей процес буде потребувати перекваліфікації самих працівників з набуттям поглиблених ІТ-навичок.

Рішення на основі штучного інтелекту працюють пліч-о-пліч з людьми, автоматизуючи і багаторазово прискорюючи масштабні і складні завдання, і вони, безумовно, допомагають з прийняттям рішень, коли справа доходить до визначення суттєвих розбіжностей і ризиків.

Штучний інтелект – це трансформаційні технології за своєю природою, тому будь-яка організація повинна ретельно зважувати всі плюси і мінуси, розробляючи стратегії розвитку на майбутнє. Однак "впроваджувати або не впроваджувати" – це вже навіть не питання. Штучний інтелект вже покращує охоплення і якість аудиторських перевірок у всьому світі, виводячи їх на якісно новий рівень. Тому компаніям необхідно визначатися, які саме рішення є для них слухними і таким чином визначати своє майбутнє.

Список використаних джерел:

1. BBC News – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.bbc.com/news/technology-34066941>
2. Ernst & Young – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.ey.com/en_ua
3. Kira Systems – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://kirasystems.com/resources/case-studies/deloitte/>
4. KPMG – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://home.kpmg/ua/uk/home/insights/2018/10/in-digital-world-do-you-trust-the-data.html>
5. НВ Бізнес – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nv.ua/ukr/biz/experts/yak-shtuchniy-intelekt-vplivaye-na-audit-2500417.html>

*Нікуліца Дар'я Русланівна
студентка Київського національного
торговельно-економічного
університету, м. Київ, Україна*

*Науковий керівник: Кузьменко Олена
Петрівна, старший викладач
кафедри обліку та оподаткування
Київського національного
торговельно-економічного
університету*

ОБЛІК ГРОШОВИХ КОШТІВ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ

В бухгалтерському обліку одним із елементів господарських засобів є засоби у сфері обігу, складовою частиною яких є грошові кошти. Облік грошових коштів ведеться на кожному підприємстві, ефективне функціонування якого залежить від правильної організації їх обліку, адже основу діяльності підприємства складають операції, які пов'язані з придбанням, виробництвом і продажем товарів і послуг і, у зв'язку з цим, оплатою та одержанням грошових коштів. Від правильного їх відображення залежить ефективне його функціонування.

Грошові кошти – готівка, кошти на рахунках в банку та депозити до запитання [1]. Виконувані грошима функції надають цілісності народному господарству окремої країни та частково світовій економіці. Своєю чергою, стабільність і сила (міцність) національних грошей залежать від економічної могутності країни, конкурентоспроможності її товарів, соціально-економічної та політичної злагоди в державі та ін. Правильно діюча грошова система впливає життєву силу в кругообіг доходів і витрат, який уособлює всю економіку.

Предметом бухгалтерського обліку грошових коштів є процеси документального оформлення руху готівки в касі підприємства та на рахунках у банку, господарські операції, пов'язані з надходженням і видатками грошових коштів. Здійснення процедури відображення в бухгалтерському обліку і розкриття інформації про грошові кошти у фінансовій звітності регламентує НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності».

Порядок здійснення розрахунків грошовими коштами суворо регламентований чинним законодавством України. Звичайно, існують певні правила, установлені порядок для здійснення операцій з готівкою. Це – касова дисципліна [2]. Дослідження показують, що у суб'єктів господарювання постійно виникають облікові проблеми руху і наявності коштів. Основними проблемами є:

1. Неузгодженість національних положень, що регламентують цю сферу бухгалтерського обліку, із міжнародними стандартами, основними з яких є:

- відмінність у трактуванні поняття «грошові кошти» у національних та міжнародних положеннях бухгалтерського обліку;

- при тотожності у тлумаченні, відмінність самих категорій: «рух грошових коштів» у національних положеннях та «грошові потоки» – у міжнародних;

- розбіжності в ідентифікації потоків грошових коштів за видами діяльності (наприклад, розбіжності у відображенні сплачених та отриманих дивідендів та відсотків тощо) та неузгодженість норм і правил щодо складання фінансової звітності з руху грошових коштів тощо;

2. Ухилення від оподаткування використанням не облікових грошових коштів. Причиною цього є надто високий рівень оподаткування заробітної плати в порівнянні з низьким рівнем соціальних гарантій;

3. Недостатня інформативність про рух реальних грошових потоків. Це зумовлює нестачу аналітичних та оперативних даних що характеризують фінансові процеси на підприємстві для подальшого

проведення цих операцій у бухгалтерському обліку, формування і складання повної та достовірної фінансової звітності та прийняття ефективних управлінських рішень ;

4. Послаблена система контролю за збереженням та використанням грошових коштів. Відомо, що безперервний періодичний рух грошових коштів є основою ефективного функціонування сучасного підприємства.

Вищеназвані проблеми вимагають негайного вирішення. Тому слід зробити наступне: впровадити систему бухгалтерського обліку грошових коштів, яка б передбачала 4 етапи обліку (нормативне забезпечення обліку; удосконалення касових первинних документів; відображення інформації в реєстрах; заповнення звітності); розробити фінансові плани руху готівки на наступний рік в якому заплануємо обсяг доходів та обґрунтуємо статті витрат; розробити звіт про рух грошових коштів за минулий місяць та порівняння його з плановими показниками підприємства; впровадити автоматизований облік касових операцій це дасть можливість отримувати фінансові дані з високою точністю і правильно відображати касові операції в обліку; удосконалити номенклатуру первинного обліку руху грошових коштів; удосконалити управлінський облік, щодо руху грошової маси, а саме: виділити центри надходження, витрачання та чистий рух грошових коштів; удосконалення та розробка внутрішньої звітності руху грошових коштів дозволить отримувати більш детальну облікову інформацію про їх використання.

Висновки. Діяльність кожного підприємства прямо залежить від правильної організації обліку грошових коштів. Перспективи подальших досліджень у даному напрямку полягають у пошуку нових методів, механізмів та форм, щодо вдосконалення наявної системи організації бухгалтерського обліку грошових потоків в Україні. Адаптація національних положень до міжнародних стандартів та впровадження нових методів дозволить значно покращити організацію та ведення бухгалтерського обліку грошових коштів, знизить ризики помилок і дозволить підвищити ефективність роботи підприємств.

Література:

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07.02.2013 № 73. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> .
2. Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні від 29.12.2017 № 148. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17>

*Трубінова Вікторія Віталіївна
магістрант кафедри аудиту та
оподаткування,
Центральноукраїнський
національний технічний
університет, м. Кропивницький*

*Науковий керівник: Лисенко Алла
Миколаївна, кандидат економічних
наук, доцент, доцент кафедри
аудиту та оподаткування,
Центральноукраїнський
національний технічний університет*

ВАЖЛИВІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ, ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ ТА АНАЛІЗУ НА МАЛОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. №996-XIV (редакція від 27.02.2020 р.), малими є «підприємства, які не відповідають критеріям для мікропідприємств та показники яких на дату складання річної фінансової звітності за рік, що передує звітному, відповідають щонайменше двом із таких критеріїв: балансова вартість активів – до 4 мільйонів євро, чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) – до 8 мільйонів євро, середня кількість працівників – до 50 осіб» [2].

Відповідальність за організацію бухгалтерського обліку несе керівник підприємства, або власник відповідно до законодавства та установчих документів. Важливими аспектами організації бухгалтерського обліку на малому підприємстві є: розробка облікової політики; вибір форми бухгалтерського обліку (з урахуванням особливостей діяльності та технології обробки облікових даних); розробка системи та вибір форми внутрішньогосподарського (управлінського) обліку, звітності і контролю господарських операцій; затвердження правил документообігу та технології обробки облікової інформації, додаткової системи рахунків та реєстрів аналітичного обліку; вибір системи оподаткування (загальної або спрощеної). При складанні фінансової звітності за спрощеною формою керуються Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність», затвердженим Наказом Міністерства фінансів України 25.02.2000 р. № 39 (у редакції 24.05.2011 р. № 25, зі змінами та доповненнями).

Організація внутрішньогосподарського контролю та аналізу на малому підприємстві ініціюється керівником або власником із залученням бухгалтера чи бухгалтерської служби та, за потреби, інших працівників. Бухгалтер організує контроль за відображенням на рахунках всіх господарських операцій, повнотою та правильністю й поданням у встановлені строки форм звітності, бере участь в оформленні матеріалів, пов'язаних з нестачею активів підприємства та відшкодуванням втрат. При організації аналізу застосовують традиційні способи й методики аналітичної обробки даних для виявлення проблем та розробки шляхів їх вирішення, проте належні підходи щодо якісного проведення аналітичних робіт, як правило, реалізуються частково [1].

Отже, організація бухгалтерського обліку, внутрішньогосподарського контролю та аналізу на малому підприємстві являє собою впорядкування важливих складових елементів обліку, контролю та аналізу в цілісну систему з притаманними їй взаємозв'язками, характеристиками, логічною структурою. Ця система будується з урахуванням форми організації бухгалтерського обліку, поєднує об'єкти обліку, контролю, аналізу, загальнонаукові та специфічні методи й способи дослідження, технічні засоби, методики обробки даних.

Література:

1. Лисенко А.М. Теоретико-методологічні та організаційно-прикладні засади розвитку економічного аналізу в умовах інституційних змін. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету: Економічні науки*. 2011. Вип. 20, ч. II. С. 187-194.
2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. №996-XIV (редакція від 27.02.2020 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 15.03.2020).

*Малишко Віталіна Валеріївна
кандидат економічних наук,
Державний вищий навчальний заклад
«Переяслав-Хмельницький
державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди»*

*Євтушенко Наталія Миколаївна
кандидат економічних наук,
Державний вищий навчальний заклад
«Переяслав-Хмельницький
державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди»*

*Городніченко Юлія Вадимівна
кандидат економічних наук,
Державний вищий навчальний заклад
«Переяслав-Хмельницький
державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди»*

ПРОБЛЕМИ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ

Згідно Бюджетного кодексу України «бюджетний процес» — регламентований бюджетним законодавством процес складання, розгляду, затвердження, виконання бюджетів, звітування про їх виконання, а також контролю за дотриманням бюджетного законодавства [1].

Відповідно до п. 1 ст. 19 Бюджетного Кодексу України стадіями бюджетного процесу визнаються:

- 1) складання та розгляд Бюджетної декларації (прогнозу місцевого бюджету) і прийняття рішення щодо них;
- 2) складання проектів бюджетів;
- 3) розгляд проекту та прийняття закону про Державний бюджет України (рішення про місцевий бюджет);
- 4) виконання бюджету, включаючи внесення змін до закону про Державний бюджет України (рішення про місцевий бюджет);
- 5) підготовка та розгляд звіту про виконання бюджету і прийняття рішення щодо нього [1].

Однією з найскладніших проблем, що завжди супроводжувала бюджетний процес в Україні було його прийняття, а точніше хронічна несвоєчасність і неузгодженість дій органів державної влади при ухваленні головного фінансового документа держави.

Надзвичайна проблематичність прийняття державного бюджету в принципі (не говорячи про ухвалення його у встановлені законодавством терміни) обумовлюється дією низки інституційних кон'юнктурних чинників, серед яких найбільш актуальними в Україні слід вважати такі: політична нестабільність, відсутність політичного консенсусу між впливовими партіями, спроби лобіювання інтересів промислово-фінансовими групами, відстоювання приватних інтересів представниками державної влади тощо [2].

Головними проблемами бюджетного процесу на сучасному етапі розвитку України є:

1. Об'єктивне планування бюджету, яке буде базуватися на реальних показниках надходжень до бюджетів усіх рівнів.
2. Складання та якісне виконання бюджетних програм.
3. Ефективне й цільове використання бюджетних коштів.
4. Забезпечення контролю на кожній із стадій бюджетного процесу [3, с. 27].

До основних проблем на етапі виконання бюджету слід віднести наступні проблеми: значна дефіцитність бюджетів та їх фінансування, суттєвий рівень Державного боргу і складність його обслуговування, невизначеність програмно-цільового методу формування бюджету. Одна з суттєвих причин дефіцитності бюджету – це незабезпечення виконання планових показників, які не завжди відповідають економічним тенденціям, а видатки значно перевищують можливості акумулювання коштів. Тому виникає постійна причина пошуку додаткових джерел фінансування. Потребує перегляду структура видатків та корегування її відповідно до напрямів стратегічного розвитку держави. Напрямами врегулювання цих питань є оптимізація видатків на державне управління та вдосконалення планування і виконання бюджетних програм з урахування, насамперед, досвіду країн ЄС.

Також існує ряд проблем з контролем за рухом грошових коштів, а саме: неефективне використання коштів бюджету; відсутність ефективного контролю за реалізацією бюджетних програм. Постає питання і з визначенням ефективності вкладених бюджетних коштів. Це вимагає вирішення питань з посиленням контролю за цільовим використанням бюджетних коштів, а також посилення відповідальності за виявлені порушення за їх використання [4].

Усі перераховані недоліки та проблеми – лише деякі показові аспекти, на прикладі яких можна простежити проблеми сучасного

бюджетного процесу. Тому на сучасному етапі розвитку бюджетного процесу все ж таки актуальним завданням залишається удосконалення бюджетного процесу. На його основі можна буде успішно впроваджувати стратегічні цілі держави щодо економічного та соціального розвитку. Проте цей процес, безумовно, потребує якісного поліпшення кожної зі стадій бюджетного процесу [3, с. 27].

Література:

1. Бюджетний кодекс України. Київ, 2020. URL: <https://www.profiwins.com.ua/uk/legislation/kodeks/927.html>.
2. Бугай Т.В. Сучасні проблеми та вектори розвитку бюджетного процесу в Україні. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znprnudps_2012_2_6.
3. Кучер Г. Бюджетний процес у країнах ЄС. *Вісник КНТЕУ*. 2008. №3. С. 24–31.
4. Щербина О.В. Бюджетний процес в Україні в контексті змін бюджетного законодавства. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2015_4_9.

*Михаліцька Наталія Ярославівна
кандидат наук з державного
управління, доцент, доцент кафедри
менеджменту, Львівський
державний університет внутрішніх
справ*

СВІТОВИЙ ДОСВІД ЩОДО ПОБУДОВИ СИСТЕМИ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ДОХОДІВ, ОТРИМАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ

Легалізації тіньової економіки та ліквідації виробництва нелегальних товарів та послуг, що завдають шкоди здоров'ю населенню та економічній безпеці держави, є важливим предметом наукових досліджень. Останнім часом, враховуючи високий рівень тіньової економіки, дослідження механізмів її легалізації значно актуалізувалися. Постає запитання: які заходи необхідно здійснити в Україні, щоб знизити рівень тіньової економіки з 40-50% до 10-15% від ВВП, що спостерігаються у провідних країнах?

Процес відмивання незаконних коштів складається з трьох основних етапів: 1) розміщення грошових коштів (placement), 2) переміщення або проникнення в міжнародну банківську сферу або «нашаровування» (layering), 3) інтеграція (integration). Відповідно на кожному етапі можливим є конкретні методи боротьби. Як зазначають Г.П. Ситник та

Р.О. Баранов [1], на даний час у світі можна виокремити три основні моделі контролю за розміщенням (першою стадією легалізації незаконних доходів) кримінальних коштів в систему фінансових інститутів:

1. Система контролю, що передбачає обов'язкове повідомлення в центральне урядове агентство про всі угоди, що перевищують певну суму готівкою або їх еквівалента. Дана система прийнята до дії в Австралії та США.

2. Система контролю, що передбачає заборону великих угод з готівкою, минаючи законного фінансового посередника. Здебільшого такі заходи є характерними для країн ЄС.

3. Система контролю, що передбачає повідомлення про підозрілі угоди і вимагає, щоб банки враховували деякі або всі великі валютні угоди, але повідомляли владі про ті, які викликають підозру. Дана система поки не отримала достатньо широкого поширення у світі.

Національні системи кримінально-правової боротьби з відмиванням грошей, істотно відрізняються одна від одної залежно від характеру діяльності, що є джерелом злочинних доходів. Відповідно до цього можна виокремити наступні групи держав:

1. Держави, де кримінальна відповідальність передбачена за легалізацію доходів, отриманих у результаті злочинної діяльності. До таких держав відносять США, Німеччина та інші країни ЄС. Зокрема, у всіх державах Західної Європи та США, що мають законодавство, спрямоване на боротьбу з «відмиванням» грошей, кримінальна відповідальність настає від легалізації кримінальних доходів, одержаних внаслідок вчинення таких злочинів, як наркобізнес, торгівля зброєю, терористична діяльність, проституція, застосування дитячої праці, торгівля людськими органами. У рамках даної групи виділяються країни, законодавство яких передбачає кримінальну відповідальність лише за відмивання грошей, отриманих у результаті наркобізнесу і деяких інших злочинів.

2. До другої групи належать країни, де кримінальна відповідальність настає від дій з легалізації доходів, отриманих не тільки від злочинної, але також і від іншої незаконної діяльності. Використання такої системи, наприклад, властиве Росії. Це пояснюється тим фактом, що мотивами прийняття даного формулювання складу злочину стало прагнення спростити порушення кримінальної справи. Законодавче обмеження кримінальної відповідальності випадками легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, ускладнювало б процедуру порушення кримінального переслідування, для якого необхідно було б попереднє судове визнання злочинної тієї діяльності, в результаті якої були витягнуті легалізовані доходи.

Проблема легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом здебільшого пов'язана з правовими аспектами розуміння даного явища та відповідно з прийнятими механізмами реагування та боротьби. Як уже зазначалось вище в деяких країнах законодавство по боротьбі з відмивання грошей сконцентроване на доходах від незаконних операцій, в деяких – на доходах від кримінальної діяльності. Проте в більшості країн світу відмивання грошей визнано кримінальним злочином, який має жорсткі способи покарання. Зокрема легалізація доходів, отриманих злочинним шляхом, визнається тяжким злочином з відповідною кримінальною відповідальністю в США, Греції, на Мальті. Достатньо уваги приділяється боротьбі з відмиванням незаконних доходів в Європейському Союзі. В Австрії та Іспанії всі злочини в досліджуваній сфері караються позбавленням волі строком більше 3-х років. У Бельгії за основу розслідування злочинної діяльності у сфері відмивання грошей прийнято брати всі злочини, що здійснюються в державі.

У Великобританії та більшості країн ЄС легалізація незаконних доходів є похідним явищем від торгівлі наркотиками, тероризму, крадіжок та обману, шахрайства, здирництва, шантажу тощо.

У даному контексті для України актуальним є приведення українського законодавства у відповідність до європейських стандартів. В Законі України «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму» необхідно чітко сформулювати механізм блокування підозрілих операцій. Актуальним залишається удосконалення відповідної інфраструктури, тобто перегляд завдань та повноважень компетентних органів, та підвищення кваліфікації всіх осіб, що приймають участь у процесі боротьби з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом.

Література:

1. Ситник Г.П. Баранов Р.О. Світовий досвід щодо здійснення боротьби з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, для України. *Економіка та держава*. 2014. № 8. С. 121-124. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/8_2014/30.pdf

Податкова система. Бюджетна система

*Коробка Іван Миколайович
магістрант кафедри аудиту та
оподаткування,
Центральноукраїнський
національний технічний
університет, м. Кропивницький*

*Науковий керівник: Лисенко Алла
Миколаївна, кандидат економічних
наук, доцент, доцент кафедри
аудиту та оподаткування,
Центральноукраїнський
національний технічний університет*

ОПОДАТКУВАННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

Аграрний сектор є стратегічно важливою складовою національної економіки, ефективний розвиток якої значною мірою залежить від розробки та впровадження виважених методів державного регулювання, дієвим з яких є оподаткування.

Регулюючи рівень податкового навантаження, держава може як стимулювати виробництво окремих видів продукції, так і стримувати розвиток інших видів діяльності [1]. За умови дотримання встановлених законодавством вимог, аграрні підприємства в Україні можуть обирати систему оподаткування на загальних засадах, або ж спрощену систему оподаткування [2].

На загальній системі знаходяться всі юридичні особи, які не зареєстровані як платники єдиного податку. Такі суб'єкти господарювання сплачують: податок на прибуток, податок на додану вартість, екологічний податок, податок на майно, інші податки та збори відповідно до законодавства України.

Спрощена система оподаткування являє собою особливий механізм справляння податків та зборів, що встановлює заміну сплати окремих податків та зборів на сплату єдиного податку. Суб'єкти господарювання, які обрали спрощену систему оподаткування, обліку та звітності, поділяються на чотири групи. Зокрема, сільськогосподарські товаровиробники віднесені до четвертої групи, куди (відповідно з п. 291.4 статті 291 Податкового кодексу України) входять [2]:

- юридичні особи незалежно від організаційно-правової форми, у яких частка сільськогосподарського товаровиробництва за попередній податковий (звітний) рік дорівнює або перевищує 75 %;

- фізичні особи-підприємці, які провадять діяльність виключно в межах фермерського господарства, здійснюють виробництво, переробку та продаж власної продукції, провадять господарську діяльність за місцем податкової адреси, не використовують працю найманих осіб, мають у власності та/або користуванні від 2 до 20 га сільськогосподарських угідь та/або земель водного фонду.

У відповідності з п. 297.1 статті 297 Податкового кодексу України, аграрні підприємства-платники єдиного податку звільняються від обов'язку нарахування, сплати та подання податкової звітності з: податку на прибуток підприємств; податку на майно (в частині земельного податку), крім земельного податку за земельні ділянки, що не використовуються для ведення сільськогосподарського товаровиробництва; рентної плати за спеціальне використання води [2].

Нарахування, сплата податків та зборів, подання звітності здійснюються у порядку, розмірах та у строки, встановлені Податковим кодексом України. Пошук шляхів оптимізації оподаткування агробізнесу має спрямовуватися, перш за все, на забезпечення справедливих підходів в оподаткуванні різних за розмірами та напрямками діяльності аграрних формувань.

Література:

1. Лисенко А.М. Оцінка рівня податкового навантаження на сільськогосподарське підприємство: практичний аспект. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету: Економічні науки*. 2017. Вип. 32. С. 152-160.
2. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI (у редакції від 07.03.2020 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 13.03.2020).

*Луценко Андрій Сергійович
аспірант, Приватний вищий
навчальний заклад «Європейський
університет»*

МЕТОДИ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ФІСКАЛЬНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ

Практична цінність проведення оцінювання ефективності окремих видів податків «полягає у визначенні співвідношення податкових надходжень до доходів бюджету і ВВП країни; якими є витрати

фінансових ресурсів щодо надання послуги (збір податку); чи отримують платники податків (споживачі послуг) задоволення від їх сплати тощо. Важко переоцінити важливість проведення систематичного оцінювання для бюджетного процесу, який можна значно покращити шляхом оцінки відповідності рівня послуг витратам коштів [1]. Вищезазначені напрями дослідження передбачають застосування як кількісного, так і якісного аналізу фінансової ефективності податків на основі відповідних показників. Співвідношення показників може вираховуватися різними способами. Так, аналіз впливу податкового навантаження на економіку передбачає розрахунок та характеристику окремих показників [2]:

1) фінансова значимість окремого податку у бюджеті держави – характеризує фінансову ефективність податкового управління при певній системі реалізованих податкових рішень, відображає питому вагу податкових надходжень в доходах бюджету». Коефіцієнт розраховується наступним чином:

$$З_{\phi} = ПН_{\pi i} / ДБ$$

1)

де $З_{\phi}$ – фінансова значимість податку; $ПН_{\pi i}$ – податкові надходження i -го виду податку до Державного бюджету за рік; $ДБ$ – доходи Державного бюджету за рік. Цей коефіцієнт дозволяє визначити, як змінилась реальна величина надходжень окремого виду податку.

2) фінансова значимість окремого податку у ВВП держави – кількісний показник, що характеризує перерозподіл ВВП через бюджет держави:

$$З_{\phi} = ПН_{\pi i} / ВВП$$

2)

де ВВП – валовий внутрішній продукт за рік.

Аналіз ефективності збору податкових надходжень передбачає розрахунок та характеристику таких показників:

3) коефіцієнт збирання податків – кількісний показник, що характеризує ефективність податкового адміністрування. В ідеалі цей показник має дорівнювати 1:

$$К_{зб.под} = КП_{факт} / КП_{пл}$$

3)

де $К_{зб.под}$ – коефіцієнт зборів податків за i -й податковий період, $КП_{факт}$ – фактична кількість податкових надходжень, $КП_{пл}$ – планова кількість податкових надходжень.

4) показник ефективності податку – характеризує витрати на збирання окремого виду податку

$$К_{еф.под} = КП_{факт} / В_{адм}$$

4)

де $K_{\text{еф.под}}$ – коефіцієнт ефективності податку, $V_{\text{адм}}$ – витрати на адміністрування виду податку.

За своєю змістовністю цей показник свідчить саме про фіскальну ефективність, яка є однією зі складових загальної податкової ефективності. Іншими словами – мінімізація витрат на збір окремих видів податків та попередження ухилення від сплати податків до бюджету повністю буде визначати зростання показника фіскальної ефективності.

Здійснення аналізу рівномірності податкових надходжень від сплати визначених видів податків до бюджету передуює розрахунок показника:

5) коефіцієнт відношення ефективності податку у ВВП – визначається як частка надходження окремого виду податку у ВВП, поділена на стандартну ставку і використовується як сумарний індикатор ефективності» окремого виду податку.

$$K_{\text{відн.ефект}} = \text{ПН}_{\text{пі}} / \text{ВВП} \times 100\% / C_{\text{п}}$$

5)

де $K_{\text{відн.ефект}}$ – коефіцієнт відношення ефективності, $C_{\text{п}}$ – ставка податку.

Хоча відношення ефективності податку у ВВП використовується як діагностичний інструмент для оцінки окремого виду податку, обмеження цього інструменту значне. Похибка визначення ВВП суттєво впливає на цю оцінку і тому може ускладнити порівняльні оцінки між окремими регіонами та країнами, крім того, ця оцінка спрацьовує за наявності тільки однієї ставки податку.

Таким чином, вплив фіскального регулювання на економічне зростання здійснюється за допомогою впливу її складових частин на економіку країни. Цілі і завдання фіскального регулювання, що здійснюються за допомогою податкової системи повинні відповідати фінансовим, економічним цілям і задачам і бути узгоджені з бюджетними цілями і завданнями. При цьому цілі фіскальної і бюджетної політики пов'язані і взаємообумовлені. Ефективність фіскального регулювання в частині мобілізації коштів до державного бюджету слід визначати керуючись трьома критеріями: повнотою виявлення джерел доходів з метою їх оподаткування, мінімізацією витрат по стягненню, податків і ступенем задоволення попиту населення на суспільні блага.

Література:

1. Голишевська Л.В. Роль фіскальної та регулюючої функції податків в економіці держави // *Міжнародний журнал економіки*,: електрон. версія журн. 2010. – № 3. – С. 40-45.
2. Піскова Ж.В. Формування системи показників фіскальної ефективності податків: теорія і практика // *Науковий вісник*

Струк Наталія Петрівна
кандидат економічних наук, доцент,
Івано-Франківський національний
технічний університет нафти і газу

МІСЦЕВЕ ОПОДАТКУВАННЯ - ВАЖЛИВИЙ ІНСТРУМЕНТ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Ефективне функціонування місцевого самоврядування та виконання покладених на нього функцій і завдань можливе лише у разі достатності фінансових ресурсів, які знаходяться в їхньому розпорядженні. Складовими фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування (ОМС) є: місцеві бюджети; цільові фонди місцевих органів влади; місцеві запозичення; благодійні, спонсорські внески, пожертвування; фінансові ресурси комунальних підприємств. При цьому ресурси місцевих бюджетів становлять основу фінансових ресурсів ОМС, а пошук шляхів їх наповнення є актуальним для дослідження.

Сьогодні в Україні питання оптимізації формування доходів місцевих бюджетів та виявлення резервів їхнього зростання набули особливої актуальності. Склад доходів місцевих бюджетів та нормативи зарахування доходів до місцевих бюджетів визначаються статтями 64, 69 та 71 Бюджетного кодексу України [1]. В цьому контексті варто наголосити на тому, що власні доходи місцевих бюджетів мають стати основним джерелом надходжень до бюджету, а місцеві податки і збори повинні становити високу частку у власних доходах. Саме тому підвищення ролі місцевих податків та зборів і збільшення їх частки у складі доходів є головним напрямком зміцнення місцевих бюджетів та розширення фінансової автономії відповідних територій.

Нормами Податкового кодексу передбачено поділ податків і зборів на загальнодержавні та місцеві. При цьому до місцевих належать податки та збори, що встановлені відповідно до переліку і в межах граничних розмірів ставок, визначених Податковим кодексом, рішеннями сільських, селищних, міських рад та рад об'єднаних територіальних громад, що створені згідно із законом та перспективним планом формування територій громад, у межах їх повноважень і є обов'язковими до сплати на території відповідних територіальних громад [2]. ОМС повинні у межах своїх повноважень прийняти рішення про встановлення місцевих податків

та зборів. Місцеві ради обов'язково установлюють єдиний податок, податок на майно та встановлення збору за місця для паркування транспортних засобів, туристичного збору.

На мою думку, важливим і прогресивним місцевим податком повинен стати податок на майно, який складається з: 1. податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки; 2. транспортного податку; 3. плати за землю.

В Україні частка податку на нерухоме майно, тобто надходження від податку на нерухомість у місцевих бюджетах, становить незначну частку (приблизно 6 %) [3]. Тобто фактично такий податок є фіскально-незначущим на противагу оподаткуванню нерухомості в зарубіжних країнах. На нашу думку, доцільно посилити фіскальну значущість цього податку шляхом внесення певних змін у чинне законодавство. Насамперед варто переглянути систему наданих пільг (зменшення загальної пільги та закріплення пільги не за власниками (співвласниками) об'єктів оподаткування, а за самим об'єктом); зменшити неоподатковуваний мінімум (скасувавши його для другого типу об'єкту власності) та запровадити диференційовану шкалу ставок для оподаткування нерухомого майна, відмінного від земельної ділянки.

Література:

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
2. *Податковий кодекс України* від 02.12.2010 № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
3. Скільки місцеві бюджети отримали з власників нерухомості 2018 року? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cost.ua/news/708-skilky-mistsevi-byudzhety-otrymaly-z-vlasnykiv-nerukhomosti-2018-roku/>

*Медвідь Ганна Сергіївна
асистент кафедри регіоналістики і
туризму, Київський національний
економічний університет імені
Вадима Гетьмана*

ВПЛИВ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА РЕГІОНАЛЬНИЙ РИНОК ПРАЦІ

Формування в Україні ринкової економіки та процесів, що відбуваються на ринку праці країни, ставлять першочергове завдання – це вивчення процесу міграції, як невід’ємної частини регіонального ринку праці та країни зокрема.

У сучасній економіці, коли кордони регіонів і країн стають все більш відкритими для переміщення людей, мобільність населення знаходиться в пошуку кращих умов проживання та працевлаштування постійно зростає. Так, з 2017 року отримали змогу Набуття громадянами України права на вільне переміщення за кордон у «пошуках кращого життя» співпало у часі із всебічними структурними змінами економіки, що супроводжувалися зниженням рівня життя та зростанням безробіття. Міграційні процеси громадян України до пошуку роботи за кордоном негативно впливають на регіональний ринок праці, який щороку втрачає висококваліфікованих фахівців.

У найближчі роки за оцінками експертів міграційні процеси з України навіть посиляться за рахунок високого попиту на кваліфіковану робочу силу в країнах Східної Європи та окремих країнах Західної Європи. Основу міграційного потоку складають висококваліфіковані робітники, інженерно-технічний персонал, які не мають можливості працевлаштування на українських підприємствах з належним рівнем оплати праці [2].

Насамперед необхідно дати визначення терміну «міграція» – походить від латинського «migration», що означає «переселення». У науково-довідковій літературі воно визначається як «переміщення населення в межах однієї країни або з однієї країни в іншу» [3].

Оскільки міграція є складним і багатогранним процесом, необхідно визначити її види. Класифікувати можна за різними ознаками, наприклад: переселення (безповоротна, стаціонарна міграція), маятникова, сезонна, епізодична [1].

Залежно від характеру меж, які перетинають мігранти, виділяють два типи міграції: внутрішня і зовнішня. По відношенню до конкретної країни зовнішню міграцію поділяють на: еміграцію (виїзд із однієї країни в іншу на постійне місце проживання), імміграцію (в'їзд в країну іноземних громадян з метою постійного в ній проживання чи тривалого перебування) та рееміграцію (добровільне самостійне повернення емігрантів на батьківщину) [4].

Станом на сьогоднішній день міграцію можна охарактеризувати такими ознаками:

- залучення до міграції всіх країн світу;
- реагування потоків міграції на зміни у світовій економіці та виникнення кращих умов праці і її оплати, ніж в країні перебування працівника;
- зростання нелегальної міграції;
- вимушена трудова міграція;
- збільшення значущості притоку мігрантів для країни-реципієнта;
- розширення масштабів трудової міграції.

На нашу думку, основним негативним наслідком трудової міграції населення – це втрата частини трудового та кадрового потенціалу, причому найціннішою його частини кваліфікованості населення, що знаходиться в працездатному віці. Частково цей негативний момент компенсується зниженням напруженості на регіональному ринку праці та пом'якшенням природного спаду населення. Міграційна політика повинна бути одним з основних елементів економічної, соціальної і демографічної стратегії держави. Зміни чисельності зовнішніх і внутрішніх трудових мігрантів необхідно враховувати при формуванні прогнозів і програм розвитку регіонів України.

Регулювання міграційних процесів на рівні регіонів має носити комплексний і систематичний характер і здійснюватися за двома основними напрямками. Перший напрямок має бути пов'язаний із підвищенням рівня соціально-економічного розвитку регіону і полягати в збереженні та створенні робочих місць з високою якістю оплати праці, також необхідно забезпечити в регіоні комфортні умови проживання населення.

Другий напрямок повинен полягати в ухваленні наступних заходів щодо упорядкуванню процесів міграції в регіоні:

- соціально-економічних паспортів територій та розміщення відповідної інформації на порталах міграційних служб;
- організація функціонування регіональних міграційних аналітичних центрів, необхідних для здійснення моніторингу про локальні ринки праці та вжиття необхідних заходів щодо формування міграційних потоків в інтересах регіонів.

Отже, ефективне регулювання міграційними процесами, створення передумов для залучення необхідного людського ресурсу та збереження наявного потенціалу в Україні є запорукою підвищення її конкурентоспроможності на світовому рівні та сталого економічного розвитку.

Література:

1. Денисенко М. Б. Миграциология / М. Б. Денисенко, В. А. Ионцев, Б. С. Хорев. – М. : Изд-во МГУ, 1989. – С. 7.
2. Касич А.О., Медвідь Г.С. Управління кадровою безпекою на українських підприємствах через призму макроекономічних процесів. Ефективна економіка: електрон. наук. фахове вид., 2019. № 1. [Електронний ресурс]. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6824>. DOI: 10.32702/2307-2105-2019.1.9.
3. Новый словарь иностранных слов: близко 40000 слов. / за ред. Л.И.Шевченко. – К.: АРІЙ, 2008. – С.384.
4. Юдина Т. Н. Миграция: словарь основных терминов: Учеб.пособие [Електронний ресурс] / Т. Н. Юдина. – М: Из-во РГСУ; Академический Проект, 2007. — 472 с. – Режим доступа: <http://voluntary.ru/dictionary/949/word/klasifikacija-migracii>

*Кос Надія Вікторівна
студентка групи ФМА-19-1,
Університет державної фіскальної
служби України*

*Белін Владислав Сергійович
студент групи ФМД-19-2,
Університет державної фіскальної
служби України*

*Науковий керівник: Венгуренко
Тетяна Григорівна, старший
викладач кафедри фінансових ринків,
Університет державної фіскальної
служби України*

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВИХ РИНКІВ

Провідною тенденцією сучасного розвитку світової економіки та фінансів є глобалізація. Зокрема, відбувається становлення єдиного ринку, тіснішає взаємодія країн на політичній та економічній арені, тобто відбувається взаємне проникнення різних сфер суспільного життя та створення загальносвітового політичного, економічного, культурного співтовариства.

Початок вивчення процесу глобалізації можна віднести до 1985 року, коли Р. Робертсон визначив даний процес як “сукупність об’єктивно фіксованих явищ, які мають на меті об’єднання світу в єдине ціле” [1]. У Річному звіті МВФ за 1997 рік “Глобалізація: можливості та проблеми” наведено визначення глобалізації як економічної взаємозалежності країн усього світу в результаті зростаючого обсягу й різноманітності міжнародних операцій.

Процес глобалізації найбільшу частку поширився в фінансовому секторі. Інформаційні технології дозволили поєднати з різних точок фінансові центри світу, скоротити час укладання угод та знизити їх вартість.

Поступове надходження у розвинутих країнах і дерегулювання економіки останнім часом призвели до виникнення фінансових холдингів. Фінансовий ринок став розвиватися за рахунок власних джерел, відособлюючись від реальної економіки. Держава все більше втрачає

контроль над рухом приватного капіталу, який визначає економічну ситуацію в більшості розвинутих країн світу. Формується новий глобальний механізм прийняття рішень із новим складом учасників.

Самим важливим чинником даної ситуації стала фактична незалежність світового фінансового ринку від політики окремих країн світу. Додатково прогресуючий розвиток комунікаційних систем на фоні лібералізації міжнародних економічних і, зокрема, валютно-фінансових відносин привів до практично абсолютної мобільності капіталу. Ці причини сприяли виникненню економічного середовища в якому знаходимося в даний момент.

Саме тому темпи їх розвитку набагато перевищують темпи розвитку реального сектора світової економіки. Але більша частка фінансових операцій (85%) схоже на суто спекулятивний характер. Крім того, дедалі більшої сили набуває прояв зворотного впливу фінансової сфери на реальний сектор економіки. Така позиція світових фінансових ринків за умови загальної тенденції глобалізації світових економічних відносин сприяла тому, що процес їх глобалізації пройшов значно скоріше за глобалізацію інших факторів виробництва.

Універсальні комерційні банки внаслідок цього стали активними учасниками ринку цінних паперів, а інвестиційні банки почали освоювати новий для себе сегмент кредитування. Поступове знищення сегментації спостерігається і серед інституційних інвесторів, що інвестують кошти в нетрадиційні для них боргові інструменти шляхом використання деривативів і сек'юритизації. Злиття фінансових установ приводить до виникнення міжнародних фінансових холдингів, що об'єднують страхові компанії, пенсійні та взаємні фонди, інвестиційні й комерційні банки і охоплюють в своїй діяльності різноманітні сегменти фінансового ринку.

В останні роки була висунута концепція «інноваційно-інвестиційної природи» глобалізації, у рамках якої стверджується наступне: різко виросли темпи науково-технічного прогресу (збільшуються вдвічі кожні п'ять років), що породжує необхідність в інноваційній діяльності й пов'язаних з нею масштабних інвестицій у розвиток високотехнологічних виробництв; для забезпечення прибутковості інновації – інвестиції необхідно збільшення обсягів продажів, розширення меж ринку, трансформація ринку з категорії місцевого у категорію регіонального й глобального; загострюється глобальний характер конкуренції в питаннях можливості мобілізації й володіння ресурсами й доступу на глобальні ринки; невизначеність результату й нерівномірність розвитку інноваційного процесу є основними факторами ризику, пов'язаного із прискоренням структурних перетворень у національній економіці, ростом числа злиттів і поглинань. На підтвердження цієї тези можна привести ряд прикладів, які ілюструють той факт, що напередодні глобальної

фінансової кризи все більше значення в структурній перебудові капіталу грали злиття й поглинання. Так, у Бельгії з 20 комерційних банків в 1995 р. до 2005 р. зберігся один, а з 500 найбільших корпорацій в США в 1995 р. збереглося тільки 70 [3]. Саме в рамках інноваційної гіпотези глобалізації можна пояснити той факт, чому цим процесом охоплено лише 30% найбільш розвинених держав, а держави, що не мають важливих досягнень в інноваційній сфері, виступають у якості «периферії світової глобалізації».

В умовах глобалізації криза на рівні окремої держави в цілому може бути представлений у вигляді двох частин: загальносвітового рівня фінансової кризи й рівня фінансової й економічної кризи на окремих національних ринках. Частина, пов'язана з окремою державою, виникає як результат наступних додаткових факторів: низької стійкості національної відтворювальної системи до негативних глобальних фінансово-економічних впливів; дисгармонії структур регіональних Філософія Глобалізація міжнародних фінансових ринків 235 економік убик пріоритету розвитку однієї або декількох галузей; збільшення майнового розшарування населення; підвищення рівня корупції в держуправлінні; «перехід в тінь» і криміналізації господарської діяльності; ослаблення рівня державного регулювання й контролю.

Часто фінансова криза на окремому національному або регіональному ринку виступає саме як результат системної помилки в ринковій стратегії або уявлень глобального характеру. Наприклад, азіатська фінансова криза 1997 р., за результатами ретельного аналізу, проведеного фахівцями МВФ, показав що криза була результатом помилки експерта агентства Standart & Poors, що визначив досить високий рейтинг компаній, акції яких торгувалися на азіатських біржах, внаслідок чого й відбувся обвал фондових ринків у країнах Південно-Східної Азії [2]. Найкращими прикладом позитивного іноземного досвіду фінансової інтеграції – є інтеграція в рамках Європейського Союзу, яка характеризується різноманітністю регулюючих структур, високим ступенем відкритості ринків капіталу, підвищенням ролі комерційних банків тощо.

Отже, глобалізація світових фінансових ринків є важливою умовою розвитку світової економіки, результатом якої є зростання рівня фінансової взаємозалежності. Всупереч тому, що глобалізація неупереджено є невід'ємним планом ведення бізнесу на світових фінансових ринках та учасники ринків пов'язують його з процесом, який має високі вимоги до фахівців, більшу частку постійних витрат, велику кількість конкурентів та найвищу ступінь складності, питання привабливості фінансової глобалізації для більшості учасників ринку залишається неоднозначним. Ураховуючи основні тенденції розвитку

глобалізації світових фінансових ринків, здійсниться інтегрування до світового фінансово-економічного простору, що забезпечить відповідний рівень конкурентоспроможності країни, збільшить обсяг міжнародного державного фінансування й офіційної допомоги у цілях розвитку, зміцнення міжнародного співробітництва у сфері оподаткування та боротьби з незаконними фінансовими потоками, забезпечення глобальної мережі фінансової безпеки.

Література:

1. Robertson Roland. Modernization, Globalization and the Problem of Culture in World-Systems Theory / Roland Robertson, Frank Lechner // Theory, Culture & Society II (3). 1985. – P. 111.
2. Пол Герст, Грехем Томпсон. Сумніви в глобалізації. Пер. з англ. – К.: К.І.С
3. Суэтин А.А. Финансовые рынки в мировой экономике. – М.: «Экономистъ»
4. Глобалізація міжнародних фінансових ринків – Електронний ресурс – Режим доступу: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/VISNIK_39_20.pdf

ЮРИДИЧНЕ СПРЯМУВАННЯ

Теорія та історія держави і права. Філософія права. Історія політичних і правових вчень

*Вовк Олександр Йосипович
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри історії права та
держави Київського національного
університету імені Тараса Шевченка*

МІСЬКЕ ПОЛОЖЕННЯ 1892 РОКУ ЯК ПАМ'ЯТКА МУНІЦИПАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Сучасна епоха поступу місцевого самоврядування в Україні характерна новими змінами цієї демократичної форми суспільного буття, заснованої на принципах розвитку самоорганізації громадян. Реформування структури територіальної організації самоврядування в інтересах місцевих мешканців перш за все залежить від належної нормативної бази, яка повинна створюватися на глибокому дослідженні народних правових традицій та попереднього законодавства низки історичних періодів розвитку муніципального права в Україні, особливо кінця XIX – початку XX століть, коли активізується перебудова діяльності органів міського самоврядування як в Австро-Угорській так і Російській імперіях.

Розпочата у 70-х роках XIX ст. в Російській монархії міська реформа, юридичним оформленням якої було Міське положення 1870 р., не давала очікуваного владою результату саме в ефективній та злагодженій діяльності міських дум та управ, а головне не вдавалося подолати на місцях антагонізм між державними губернськими й повітовими установами та самоврядними органами земств і міст. Удосконалені нормативні акти повинні були стати юридичною основою для наступного етапу упорядкування суспільних відносин в більшості міст Російської імперії взагалі та в українських зокрема. Нове Міське положення було затверджене імператором Олександром III 11 червня 1892 р. [1, с. 430]. Проте введення його у дію в українських містах відбувалось поступово. За своєю структурою Міське положення 1892 р складалося з семи глав та сто п'ятдесяти чотирьох статей. Цей законодавчий акт вміщував в собі постанови: про склад і порядок дій установ міського громадського управління; про участь міського громадського управління у виданні обов'язкових для міських жителів актів; про порядок заміщення

міських громадських посад та умовах громадської служби; про збори на користь міських поселень; про міські витрати, кошториси та звітах щодо виконання кошторисів; про порядок оскарження розпоряджень міського громадського управління та про відповідальність осіб, що перебувають на службі в міських поселеннях.

Основні постанови Міського положення 1892 р. зберегли свою чинність також і після падіння царської влади в Російській імперії. Зазнавши суттєвих змін свого змісту воно стало юридичною основою Міської реформи 1917 р., що була проведена Тимчасовим урядом Росії. Нові органи місцевого самоврядування в східноукраїнських містах, що були підконтрольні Директорії УНР фактично проіснували до грудня 1920 р. У Західній Волині та Поліссі, які на той час потрапили під владу Польщі, окремі норми Міського положення 1892 р. діяли до кінця літа 1919 р.

Сучасні дослідження Міського положення 1892 р., які проводили такі вітчизняні та іноземні науковці як О.С. Білявська, А.В. Бочаров, Ю.І. Глизь, В.Д. Гончаров, О.А. Далина, В.М. Константинова, О.М. Марченко, Ю.П. Медведев, В.А. Малхозов, Ю.О. Нікітін, А.В. Седляр, О.В. Черемісін, Л.М. Шара тощо, переважно стосуються причин та наслідків міської реформи, виборчій процедурі, об'єму повноважень міських дум, взаємозв'язку міського та корпоративного самоврядування, впливу місцевого державного управління на самоврядування та деяких інших питань про особливість діяльності самоврядних органів в українських містах. Проте ще багато проблем залишаються не вирішеними, до однієї з яких відноситься відповідальність за недотримання норм муніципального права. Автор даної роботи акцентує увагу саме на юридичній відповідальності за порушення постанов Міського положення 1892 року, яка до цього часу детально не розглядалась.

Нормативною підставою як для настання так і для притягнення до юридичної відповідальності за порушення постанов Міського положення 1892 р. був ряд нормативних-правових актів Російської імперії, що прямо передбачали склад правопорушень проти порядку міського самоврядування, серед яких насамперед потрібно виділити наступні: нова редакція Уложення про покарання кримінальні та виправні 1845 р.; Статут про покарання, що накладається мировими судьями 1864 р. з пізнішими доповненнями; підзаконні акти Державної ради, міністерств та департаментів. З актів вказаного законодавства видно, що одним з основних призначень юридичної відповідальності в сфері міського самоврядування була репресивно-каральна функція. Так, за порушення правил, встановлених для виборів міських гласних передбачених статтями 24-28 Міського положення 1892 р. [1, с. 437], визначалась юридична відповідальність за статтею 1434-1 «Уложення про покарання кримінальні

та виправні» Російської імперії в якій було зазначено, що голови земських та міських виборчих зборів, земських виборчих з'їздів, зборів міських виборчих діляниць та сходів міських домовласників за допущення до участі у виборах завідомо не маючих права участі в них, або за недопуск до виборів завідомо маючих на це право осіб, підлягають: понад грошового стягнення не більше шестидесяти рублів, арешту терміном від трьох до семи днів [2, с. 680]. Серйозним правопорушенням згідно статті 60 Міського положення 1892 р. [1, с. 440], вважалось ухилення без поважних причин від присутності (неявка) в засіданнях міської думи, тому статтею 1440-1 даного «Уложення ...» передбачалось, якщо гласний земських зборів чи міської думи, або міський уповноважений не з'явиться на засідання земських зборів, думи або зборів міських уповноважених та не надійшло пояснення про законність до того перешкод, або ж пояснення його зборами чи думою, за приналежністю, буде визнано як незаслужовуючого на повагу, то він підлягає за це: в перший раз – зауваженню від голови земських зборів, думи або зборів міських уповноважених; в друге – грошовому стягненню: гласний – не більше сімдесяти п'яти рублів; в третій раз – більше такого грошового стягнення, виключенню з земських зборів, думи або зборів міських уповноважених на час, самими зборами чи думою визначений, але не довше, як до наступних виборів [2, с. 681]. Крім того адміністративна юридична відповідальність встановлювалася за порушення належного порядку в процесі виборів на діляницях (статті 42, 43, 45, 47, 48 Міського положення 1892 р.) «Статутом про покарання, що накладаються мировими судьями» Російської імперії, де в статті 39-1 було зафіксовано, що за порушення порядку в земських та міських виборчих зборах, в земських виборчих з'їздах, зборах міських виборчих діляниць та на сходах міських домовласників, винуваті підлягають: арешту не більше семи днів або грошовому стягненню не більше двадцяти п'яти рублів [3, с. 209]. Потрібно зазначити, що відповідні зміни до вказаних кримінальних та адміністративних збірників були внесені разом з ухваленням нового Міського положення 1892 р. [1, с. 431]. Що стосується дисциплінарної юридичної відповідальності посадових осіб, то вона була передбачена самим Міським положенням 1892 р. Так наприклад, стаття 149 визначала, що в порядку дисциплінарної відповідальності, голова його товариш або помічник, члени управи та міський секретар можуть бути піддані: зауваженням, доганам без занесення в послужний список або відлучені від посади [1, с. 459]. Наприкінці слід зазначити, що всі посадові особи органів місцевого самоврядування притягувалися до відповідальності за службові злочини чи проступки в порядку дисциплінарного виробництва, або за вироками кримінального суду.

Аналізуючи Міське положення 1892 року як пам'ятку муніципального права України потрібно зробити висновок, що притягнення до юридичної відповідальності за порушення його постанов було одним з дієвих способів правового регулювання міського самоврядування в більшості міст Російської імперії кінця XIX століття взагалі та в українських містах зокрема. Дослідження Міського положення 1892 року доцільно проводити надалі, особливо в напрямку виявлення впливу його норм на подальше удосконалення діяльності органів самоврядування в містах України на початку XX століття.

Література:

1. Полное собрание законов Российской империи. Собрание третье. Том XII. Отделение третье. 1892. От № 8215-9216. Санкт-Петербург, 1895. 1404 с.
2. Уложение о наказаниях уголовных и исправительных 1885 года. Издано Н.С. Таганцевым. Издание тринадцатое, пересмотренное и дополненное. Спб.: Государственная Типография, 1908. 963 с.
3. Устав о наказаниях, налагаемых мировыми судьями 1864 года. Издание 1885 года. По продлению 1906 г.: http://pravo.by/upload/pdf/krim-pravo/ustav_o_nakazaniyah_mirovie_sudji_1864_goda.pdf

*Гоцуляк Юрій Вікторович
кандидат юридичних наук, доцент
кафедри теорії та історії держави і
права та адміністративного права,
Донецький національний
університет імені Василя Стуса*

ТВОРЧИСТЬ ТА СВОБОДА ЯК ВИТОКИ ПРАВОВОЇ РЕАЛЬНОСТІ У СЕРЕДНЬОВІЧНОМУ ХРИСТИЯНСЬКОМУ ДИСКУРСІ

Середньовічні правові вчення хоч і багато в чому опирались на положення античних філософів, але разом з тим християнський світогляд задає багато новацій щодо уявлень про правові витоки. В епоху християнську всі законодавчі положення проходять через Священне Писання та його інтерпретаторів [1, с. 11].

Космологічне античне положення вічності космосу звучить приблизно наступним чином: ніщо з нізвідки не береться, і ніщо в нікуди не зникає. Отже, буття є, а небуття немає, воно просто немислиме [1, с. 11]. Космос не має конкретного начала. Християнський світогляд пропонує принципово протилежну позицію. «Подивися на небо і землю, і,

бачачи все, що на них, пізнай, що все створив Бог з нічого» (2Мак. 7:28). Це положення є важливим, тому що ключовим атрибутом правового буття є «впорядкування». А світ створювався Богом не як хаос, а у акті творіння задавались всі закони природи. Таким чином, джерелом порядку є чистий акт творіння з нічого. Отже, християнське віровчення розкриває зміст правових впорядкувальних процесів через дві категорії [1, с. 12]: вища воля (сила) та творчість: «Він став причиною буття за допомогою волі і сили, і всім [іншим] із Себе багато і щедро дарував і силу і вид» [2, с. 24]. Античний світогляд звісно теж знав категорію творчості, але вона не ставилась ніколи в чистому абсолютному вигляді як основа буття, адже воно завжди є [1, с. 12]. «І побачив Бог усе, що Він створив...» (Бут. 1, 31). Цей текст є вказівником того, що генезис права варто шукати у створеному Богом бутті, адже все що створено є досконалим, і лиш з цим може бути співвіднесена мінлива недосконала воля людини. Для християнина існує закон, згідно якого необхідно у всьому виявляти волю Бога. Отже, категорія творчості дозволяє повноцінно вести дискурс про витоки, а не просто про ієрархію сутностей. У права ми знаходимо уже не лише вищі носії, а конкретний генезис – Божественна воля. В платонівській філософії можна теж знайти Деміурга-творця, але він працює із заздалегідь заданою матерією. Християнське віровчення розкриває позицію, згідно якої атрибут впорядкування розкривається через творчість. Таким чином «право-творчість» це не просто формування норм, це співвідношення із вищим божественним актом. Законотворчість має підстави для існування завдяки тому, що Богом задана сама можливість творчості [1, с. 12].

Свобода у християнському вченні є необхідною умова творчості і впорядкування. З творчістю завжди пов'язана інша важлива категорія, яку підмітив ще М. Бердяєв: «Творчість невідривна від свободи. Лише вільний творить. З необхідності народжується лише еволюція; творчість народжується з волі» [3, с. 138]. Для рабовласницького античного світу свобода є категорією, обумовленою багатьма факторами, це благо, яке доступне не всім, вона обумовлена місцем людини у соціальній ієрархії, зокрема, її громадянством і, відповідно, статусом. Саме тому хоч греки і придумали демократію, втім їх модель не стала парадигмальною для західної цивілізації (основою стала модель, яка розвивалась у США). Демократія не може суперечити загальнолюдським цінностям, які задала саме християнська доктрина [1, с. 12]. Свобода стає ознакою вродженою, а не привілеєм. Вірно з цього приводу зауважує Оріген: «У Святому Письмі ти знайдеш безліч і інших висловів, що ясно показують, що ми володіємо владою вільної волі. Інакше, якщо в нас немає можливості виконувати заповіді, було б безглуздо і давати їх нам для того, щоб ми могли або врятуватися через виконання їх, або ж піддатися осуду за їх порушення»

[4, с. 197]. Свобода волі для правового буття є основоположним атрибутом, тому що започатковує інститут відповідальності. Розкриваючи людську природу через свободу, ми тим самим визнаємо, що всі її діяння належать виключно їй, а значить, і відповідає ніхто інший як сама людина. Лише віддавши свою свободу повністю або частково людина може перекласти відповідальність на когось [1, с. 12]. «Чи покликаний був ти рабом? Не турбуйся про те. Але коли й можеш стати вільним, то використай краще це. Бо покликаний в Господі раб визволенець Господній; ...» (1 Кор. 7, 21-22). «Бо ви, браття, на волю покликані...» (Гал. 5, 13). Свобода не залежить від обставин, що складаються навколо людини, навіть якщо людину позбавляють свободи – це не відповідає її природі. Закон зрештою так чи інакше мав визнати цю істину, адже право приречене на свободу, це той параметр, від якого можна відмовлятись, але як показала історія все одно доведеться до нього прийти. Отже, свобода є невід’ємним атрибутом правового буття, адже має абсолютні незмінні витоки [1, с. 12].

Література:

1. Гоцуляк Ю.В. Атрибути правового буття у християнському віровченні: середньовічний дискурс. НАУКОВИЙ ВІСНИК УЖГОРОДСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ. Серія ПРАВО. Випуск 58. С. 11-14.
2. Библийские комментарии отцов Церкви и других авторов I–VIII веков. Ветхий Завет. Том III. Под ред. Джозефа Т. Линхарда. Русское издание под ред. Н.А. Кульковой и С.С. Козина. – Тверь: Герменевтика, 2010. – 624с.
3. Николай Бердяев. Смысл творчества (опыт оправдания человека) Москва. Изд-во Г.А. Лемана и С.И. Сахарова. 1916. 358 с.
4. Творения Оригена, учителя александрийского. В русском переводе. Издание Казанской Духовной Академии. Выпуск I. О НАЧАЛАХ. КАЗАНЬ. 1899. 396 с.

Конституційне право. Конституційне процесуальне право. Міжнародне право

*Maksurov Alexey Anatolevich
PhD in Law, Professor, Kiev National
University named after
Taras Shevchenko*

PRACTICE OF IMPLEMENTATION OF COORDINATION LAWS IN LAW IN THE UK

The practice of implementation by the government authorities of coordination standards of law in the UK is quite diverse, and there are both positive and negative (individual flaws) examples of this kind of implementation.

For example, the parameters of coordination were regulated more clearly and unambiguously: «A coordinator shall give written notice to the Secretary of State of such additional rules established by the air transport industry worldwide or within the European Community as that coordinator has taken into account in accordance with paragraph 5 of Article 8 of the council regulation. Conditions for airport coordination: 3. An airport which, prior to the operative date, was designated by the Secretary of State in accordance with Article 3 of the original council regulation as a coordinated airport shall be deemed to have been designated in accordance with Article 3 of the council regulation as a schedules facilitated airport. An airport which, prior to the operative date, was designated by the Secretary of State in accordance with Article 3 of the original council regulation as a fully coordinated airport shall be deemed to have been designated in accordance with Article 3 of the council regulation as a coordinated airport. Subject to paragraphs (4) and (5), the managing body of an airport — with no designation status; or which has been designated (or deemed to have been designated by paragraph (1)) as a schedules facilitated airport, shall carry out a thorough capacity analysis in the circumstances specified in (and in accordance with) paragraph 3 of Article 3 of the council regulation. The managing body of an airport specified in paragraph (3) may appoint any competent body to carry out a capacity analysis. The Secretary of State may by written notice served on the managing body of an airport specified in paragraph (3) appoint any competent body to carry out a capacity analysis, if it appears to the Secretary of State that the managing body is not willing or able to do so. The managing body of an airport specified in paragraph (3) shall bear the costs of any appointment pursuant to paragraph (4) or shall reimburse the cost of any appointment made pursuant to paragraph (5).

On request made by the Secretary of State by written notice served on the CAA, the CAA shall publish in its publication entitled “United Kingdom Air Pilot” notice of any determination by the Secretary of State in accordance with Article 3 of the council regulation that an airport shall be (or shall cease to be) designated as a — (a)schedules facilitated airport; or (b)coordinated airport» [1].

We specifically cited an example from this kind of “special” sphere in order to show how the coordination norms of law are implemented in the practice of public authorities of Great Britain regardless of the general direction of actions.

In this regard, it can be noted as a drawback of the practice of implementing coordination norms that the fact that in British law it is extremely rare to establish specific forms of coordination interaction, although there are methods for the mutual transfer of information, principles of distribution of powers, etc. Unfortunately, we do not see any fixation of the requirements for the form and content of coordination decisions; the problems of the responsibility of civil servants for non-fulfillment of coordination decisions have not been covered, which has already been noted in the literature [2; 32].

Literature:

1. The Airports Slot Allocation Regulations 2006 // <http://www.legislation.gov.uk/ukxi/2006/2665/contents/made?text=coordination#match-1>
2. Maksurov A.A. Coordination in legal systems of the countries of Europe. Part I. Monograph - M.: Rusyns, 2018.

*Чистоколяний Ярослав Віталійович
кандидат юридичних наук, доцент
кафедри теорії держави і права,
конституційного права та
державного управління, Дніпровський
національний університет імені
Олеся Гончара*

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Актуальність проблем євроатлантичної інтеграції України, кінцевою метою якої вважається отримання статусу «повноправного члена» НАТО, особливо зросла після прийняття Закону України «Про внесення змін і доповнень до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на

набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору)» від 7 лютого 2019 р. [1]. Відповідно до нього у Преамбулу Конституції внесено доповнення до абзацу п'ятого наступного змісту: «...підтверджуючи європейську ідентичність Українського народу і незворотність європейського та євроатлантичного курсу України», а до ст. ст. 85, 102 і 116 положення про повноваження та обов'язки Верховної Ради, Президента й Кабінету Міністрів України з реалізації вказаного курсу в загальній формі. Водночас було виключено пункт 14 розділу ХУ «Перехідних положень» [2]. Тобто, тут простежується бажання тодішніх законодавчого органу й президента покінчити з т.зв. «багатовекторністю» у зовнішньополітичних та безпекових «орієнтаціях» на користь одного з них – євроатлантичного, шляхом його закріплення в Конституції. Зрозуміло, все це вимагає ґрунтовних досліджень поряд з іншими також і конституційно-правових аспектів євроатлантичної інтеграції держави.

Слід зазначити, що тема «Україна – НАТО» на протязі тривалого часу привертає увагу дослідників і практичних працівників у відповідних сферах науки та діяльності. Але правові аспекти, особливо конституційно-правові, стали предметом досліджень відносно невеликої групи науковців. Серед них І. Артёмов, Ф. Веніславський, Т. Грачевська, А. Григоренко, М. Павлюк, С. Трачук, А. Яковлев та деякі інші. Головним питанням, на якому вони зосереджувалися, було питання щодо наявності чи відсутності конституційних умов для набуття членства в НАТО. Певний час після проголошення незалежності України дискусія велась навколо концепції позаблокового статусу держави в Декларації про державний суверенітет 1990 р., але після прийняття чинної Конституції держави переважаючим напрямом наукових публікацій стало обґрунтування доцільності курсу на євроатлантичну інтеграцію і вступу в НАТО. С точки зору більшості дослідників, Конституція України не становить будь-яких перешкод на шляху до Альянсу. На нашу думку, цей висновок поки що не виглядає повністю бездоганим. Отже, проблема вимагає подальшого вивчення і обговорення.

У цьому повідомленні ми переслідуюмо мету розглянути конституційні засади євроатлантичної інтеграції України, починаючи з часу проголошення незалежності, а також запропонувати шляхи їх розвитку в контексті останніх змін і доповнень до Основного Закону. Згідно з нею визначаються й дослідницькі задачі.

Як зазначалося вище, положення щодо зовнішньої політики України були викладені у відомій Декларації про державний суверенітет УРСР від 16 лютого 1990 р. Одним із основоположних з них саме й стала заява про намір набути статус позаблокової, а згодом і постійно нейтральної держави. Зрозуміло, поряд з іншими воно цілком однозначно вказувало на те, що Україна вже не погодиться з моделлю «оновленого» СРСР, як

своєрідною федеративною державою зі статусом первинного суб'єкта міжнародного права. «Оновлення» Союзу, як відомо, не відбулося, отже Декларація була визнана Верховною Радою України основою майбутньої Конституції вже незалежної держави. Курс на позаблоковий статус був підтверджений декількома нормативно-правовими актами. Разом з тим почалось і співробітництво з НАТО, котре певним чином відбилося на позиціях частини політикуму і суспільства країни у напрямку до інтеграції з Альянсом. Спочатку без зазначення мети вступити до нього.

У чинній Конституції про позаблоковий статус вже не згадується. Це дало підстави багатьом дослідникам зробити висновок, що, мовляв, Основний Закон відкрив шлях до НАТО. Але, на нашу думку, правова ситуація виглядає не так однозначно. Дійсно, Конституція не містила положення про намір через позаблоковий статус отримати статус постійно нейтральної держави, але водночас вона не передбачала і можливість вступу до Альянсу. Між тим в сфері публічних правовідносин застосовується спеціально-дозвільний принцип правового регулювання, згідно з яким «дозволено лише те, що прямо приписується законом». Питання тут не в тому, що в Основному Законі мав бути закріплений прямий обов'язок вступити до НАТО, а в тому, що він задля такого кроку має містити повноваження, дозвіл державі набувати членство у міжурядових союзах, включаючи і військово-політичні на кшталт НАТО. Як це закріплене в конституціях інших держав. До того ж і ст.ст. 17 та 18 навряд чи сприяють гіпотетичному членству в Альянсі. Перша з них забороняє розташування іноземних військових баз на території країни, що є сутнісною ознакою саме нейтральної держави, а друга обмежує зовнішньополітичну діяльність виключно мирним і взаємовигідним співробітництвом, спрямованим на забезпечення національних інтересів. Зрозуміло, військово-політичні союзи(альянси) створюються поперед все для військового співробітництва, а не мирного. До того ж виконання зобов'язань сторін може не завжди збігатися з їх національними інтересами. Особливо, якщо їх розуміти у вузькому сенсі. Наприклад, є питання: чи відповідали національні інтереси Греції цілям операції НАТО проти Сербії? Або навпаки.

Отже, розуміючи недостатність конституційних засад співробітництва з Альянсом, керівники держави з липня 1997 р. почали розвивати його на основі не правового акту, а політичного: Хартії про особливе партнерство між Україною і НАТО. Хартія, на нашу думку, потягла прийняття десятків конкретизуючих та розвиваючих її положення актів, між якими також і закони та укази Президента. В деяких з них була вказана, як перспективна мета співробітництва з НАТО, набуття членства в ньому. Особливо активно ця позиція просувалася в роки президентства В. Ющенка. Але у 2010 році, після перемоги на президентських виборах В. Януковича та утворення коаліції більшості у ВРУ навколо Партії

Регіонів відбулась зміна курсу. У прийнятому 1 липня 2010 р. Законі України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» знову був передбачений «позаблоковий» статус України. Та протримався він відносно недовго: разом із «Революцією гідності» відповідні положення були вилучені з нормативно-правових актів і відновлений попередній курс на євроатлантичну інтеграцію з кінцевою метою вступу до НАТО. Щоб надати йому більшої стабільності й не допустити коливань, подібних тим, котрі відбувалися у попередній період, були внесені зазначені вище зміни й доповнення до Основного Закону України. На думку їх ініціаторів, це створить надійну гарантію недопущення ревізії західного напрямку розвитку держави, оскільки, як доводять, він відтепер закріплений конституційно-правовими нормами.

Але правова ситуація і цього разу залишається суперечливою. Справа в тім, що заява про європейський та євроатлантичний курс в смислі його незворотності міститься в Преамбулі Конституції. Навіть якщо визнати її положення рівними за юридичною силою конституційним нормам, вказані щонайменше не відповідають нормам Розділу 1 («Загальні засади»). А вони в ієрархії конституційних норм займають пріоритетне становище, і всі інші норми не мають їм суперечити. У вказаному ж Розділі, як зазначалося вище, відсутні постанови про право держави вступати у будь-які міждержавні організації та союзи, тим паче – військово-політичні, про договори за винятком того, що договори, згоду на обов'язковість яких дала ВРУ, є частиною національного законодавства і що вони не мають суперечити Конституції (ст. 9). Зберігають свою чинність і розглянуті вище норми ст.ст. 17 і 18.

Науковці і юристи-практики часто не звертають увагу на вказані обставини. Так, на думку Голови Конституційного Суду Литви Д. Жалімаса аналогічна заборона щодо іноземних військових баз закріплена і в Конституції його держави, але визнання членства в НАТО конституційною цінністю скасовує її стосовно військових баз союзників. На нашу думку, варто нагадати, що названа заборона належить до звичайних норм вказаної Конституції, і вона водночас передбачає право держави приймати участь у міжнародних організаціях (ст. 136). А у ст. 138 серед міжнародних договорів, котрі вимагають для вступу в дію ратифікації Сеймом, особливо виділені договори оборонного характеру. У Конституції України подібні постанови відсутні. Між тим Ф.В. Веніславський, представник Президента у Конституційному Суді України, розглядаючи проблему, дійшов висновку, що оскільки Північноатлантичний договір не суперечить Конституції, то ніщо не заважає приєднанню України до нього. І лише, мовляв, з метою забезпечення максимальної легітимності та соціального консенсусу питання може стати предметом всеукраїнського референдуму [4, с. 3]. Але слід зазначити, що, по-перше, вказаний договір – особливий. Він не тільки

встановлює права та обов'язки сторін, але й містить основоположні норми заснування міжнародної організації оборонного характеру. По-друге, членство в НАТО накладає на учасників обов'язки фінансового і воєнного змісту, в т.ч. – обов'язок надавати члену або членам Альянсу, котрі стали об'єктами збройного нападу, всю необхідну допомогу, в тому числі – і військову. Чи передбачає чинна Конституція правові можливості для приєднання до такого договору і створеної на його основі організації воєнного характеру? З одночасним визнанням обов'язковості всього корпусу права НАТО, хай, з юридичної точки зору – «м'якого»? Ми не поспішали б зі ствердною відповіддю.

Викладений матеріал дає нам можливість запропонувати певні зміни і доповнення до Конституції України з метою надати більшої переконливості, цілісності та системності конституційним засадам євроатлантичного курсу держави. На нашу думку, ст.18 доцільно змінити. По-перше, вказати, що «зовнішньополітична діяльність України здійснюється у відповідності з нормами і принципами міжнародного права шляхом розвитку добросусідських відносин з усіма державами світу». По-друге, не виключена і доцільність доповнення цієї статті частиною другою, в якій передбачити право держави вступати в міжнародні організації та союзи, а також укласти союзи з іншими державами. Водночас спеціальною нормою доречно передбачити необхідність затвердження рішень про участь у військово-політичних союзах на всеукраїнському референдумі. А абзац сьомий ст.17 доцільно викласти в такій, наприклад, редакції: «Відповідно до закону в Україні можуть бути розташовані військові бази держав-союзників по договорам оборонного характеру».

Обґрунтування висунутих пропозицій може становити окремі напрямки подальшого дослідження проблеми. Не виключено, для цього доцільно вивчити більш ретельно досвід конституційно-правового регулювання вступу до НАТО постсоціалістичних держав Європи. Зрозуміло, у поєднанні зі з'ясуванням інших важливих аспектів, геополітичних, військово-політичних, цивілізаційно-культурних тощо.

Література:

1. Закон України «Про внесення змін і доповнень до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі тв. В Організації Північноатлантичного договору» від 7 лютого 2019 р. №2680-У111. URL: zakon.rada.gov.ua
2. Конституція України. Поточна редакція від 21 лютого 2019 р. Підстава №2680-У111. URL: zakon.rada.gov.ua
3. Жалімас Д. КС України вибрав не зовсім логічний підхід до тлумачення норми про незаконне збагачення. 26 червня 2019 р. URL: www.ukrinform.ua
4. Веніславський Ф.В. Індивідуальний звіт за 2017 р. 5 с. URL: nauka.nlu.ua

**Цивільне та сімейне право. Цивільне процесуальне
право. Комерційне право. Житлове право. Зобов'язальне
право. Міжнародне приватне право. Трудове право та
право соціального забезпечення**

*Марченко Дмитро Сергійович
студент ПрАТ «ВНЗ «МАУП»*

**ОСОБЛИВОСТІ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ ЯК ОДНІЄЇ З
ХАРАКТЕРИСТИК ПРАВОСУБ'ЄКТНОСТІ ПРАЦІВНИКА**

У зв'язку з тим, що за відсутності фактичної здатності до праці, не можливе існування в особи трудової правосуб'єктності, наявність фактичної здатності до трудової діяльності, на наш погляд, має знайти своє відбиття у структурі правосуб'єктності як окремий елемент.

В чинному українському законодавстві на позначення ступеня здатності особи до праці використовується поняття «працездатність», але відсутнє визначення цього поняття.

Вважаємо, що як елемент трудової правосуб'єктності, що відображає наявність фактичної здатності до праці, необхідно закріпити самостійну правову категорію. Слід врахувати, що фактична здатність до праці у людини виникає достатньо рано – приблизно на четвертому-п'ятому році життя.

Водночас, при визначенні правосуб'єктності працівника має значення фактична здатність до праці не в буквальному розумінні. У цьому випадку має значення здатність до систематичного виконання певного виду діяльності, що вимагає певних зусиль: фізичних або розумових.

Фактична здатність до праці визначається такою системою інтелектуальних і вольових чинників, яка забезпечує людині, по-перше, інтелектуальний момент, по-друге, вольовий момент для досягнення поставленої мети, бо праця є доцільною і вольовою діяльністю людини. Крім того, працівник як суб'єкт трудового права має бути здатним здійснювати трудову діяльність у певних умовах і у встановленому обсязі.

Враховуючи вищевикладене, пропонуємо закріпити як елемент трудової правосуб'єктності працівника самостійну правову категорію – «здатність до трудової діяльності», під якою слід розуміти здатність здійснювати усвідомлену суспільно-корисну діяльність, що вимагає розумової або фізичної напруги, відповідно до вимог до змісту, обсягу та

умов виконання роботи.

Вважаємо, що здатність до трудової діяльності логічно доповнює трудову праводієздатність і деліктоздатність працівника, і всі ці елементи виступають в органічній єдності, будучи складовими елементами трудової правосуб'єктності працівника.

Сьогодні віковий критерій настання трудової правосуб'єктності працівника закріплений у статті 188 КЗпП України й зазначається, що допустимим є прийом на роботу осіб, які досягли шістнадцяти років. Водночас, з відома батьків, допускається праця осіб, які досягли п'ятнадцяти років і, у вільний від навчання час, праця осіб з чотирнадцяти років [1, ст. 188].

На нашу думку, трудова правосуб'єктність працівника виникає саме з 14 років, тобто, з того моменту, коли в особи виникає право на заняття трудовою діяльністю. Водночас, оскільки для реалізації трудової правосуб'єктності в цьому віці необхідний складний фактичний склад.

Таким чином, правосуб'єктність у цьому віці настає не в повному обсязі. Саме відсутність повного обсягу правосуб'єктності і компенсується встановленням додаткових юридичних фактів, необхідних для реалізації трудової правосуб'єктності працівника віком від 14 до 16 років.

У теорії трудового права як умова трудової правосуб'єктності розглядається не тільки віковий, але і вольовий критерій. Вольовий критерій пов'язується, як правило, з психічним станом фізичної особи.

Ми поділяємо думку вчених, які пропонують надати акту визнання громадянина недієздатним міжгалузевого значення, що необхідно відобразити у цивільному і трудовому законодавстві [2, с. 223], та вважаємо за необхідне закріпити законодавчу вказівку не тільки на віковий, але і на вольовий критерій трудової правосуб'єктності працівника.

Література:

1. Кодекс законів про працю України//www.zakon.rada.gov.ua.
2. Козик А.Л. Международное и национальное трудовое право (проблемы взаимодействия)/А.Л. Козик, К.Л. Томашевский, Е.А. Волк; УО ФПБ "Международный ун-т "МИТСО". – Мн.: Амалфея, 2012. – 244 с.

*Федоров Матвій Іванович
студент, Ірпінський державний
коледж економіки та права*

*Геращенко Іванна Сергіївна
студент, Ірпінський державний
коледж економіки та права*

ПОНЯТТЯ ЕВТАНАЗІЇ В ЮРИДИЧНОМУ ТА МОРАЛЬНОМУ ЗНАЧЕННІ. ЕВТАНАЗІЯ В ІНШИХ КРАЇНАХ

Актуальність даної теми полягає в тому, що явище евтаназії є досить спірним, і є багато питань, на які не дали відповіді. сучасні науковці не можуть прийти до єдиного умовиводу щодо того, чи є моральним легалізація евтаназії. Тому метою даної статті є розширене вивчення поняття евтаназії, як суспільного явища, її видів, досвіду зарубіжних країн, які легалізували евтаназію, та перспектив легалізації евтаназії в Україні.

Явище евтаназії досліджують багато науковців, зокрема: С. Бородін, Ю. Дмитрієв, А. Іванюшкін, Б. Юдін, Н. Козлова, А. Громов, Р. Стефанчук, С. Бакунин, О. Маліновський, О. Боборов, А. Зильберт, Л. Красицька, О. Капінус, С. Хімченко, Р. Циппеліус та інші [6, с. 122].

Проблема евтаназії є одною із найсуперчливіших тем сучасності і залишатиметься такою в майбутньому: суперечки між прихильниками «легкої смерті» та її противниками, поділ світу медицини на два полюси, «одвічне милосердя» лікарів до невиліковно хворих пацієнтів та ще ряд інших факторів, які не дадуть знизити оцінку цієї проблеми на міжнародному рівні.

Слово «евтаназія» походить від двох грецьких коренів — «eu» (чудово) і «thanatos» (смерть) [3, с. 34]; склад обидев («чудова смерть») також є спірним неоднозначним моментом.

Даний термін вперше був вжитий англійським філософом Френсісом Беконом для позначення легкої безболісної смерті у своїй праці «Advancement of Learning» [4, с. 255-256].

Також термін зафіксован у Декларації про евтаназію та самогубство за допомогою лікаря, який був прийнятий на 70-ій Генеральній асамблеї Всесвітньої медичної асоціації (World Medical Association) у Тбілісі. Там евтаназія визначається так: «...лікар, що навмисно вводить смертельну речовину або проводить втручання, щоб спричинити смерть пацієнта, здатного приймати рішення, за власним бажанням пацієнта» [1]. Дана Декларація передбачає, що лікарі не повинні бути учасниками евтаназії та самогубства за допомогою медичних препаратів чи направлення лікаря.

У науковій літературі виділяють різні види евтаназії: активна (виконання певних дій для заподіяння смерті особи) і пасивна (бездіяльність стосовно людини, яка хворіє злякливою невиліковною хворобою, тобто припинення медичного забезпечення життєдіяльності); добровільна (за проханням хворого, у якого є ясна свідомість, чи відповідальності за нього особи) і примусова (без прохання, за рішенням лікаря) [11, с.160]; пряма (в діяльності осіб можна вистежити конкретну мету закінчення життя або пришвидшення смерті) і непряма (полягає у меті полегшення страждань за допомогою ліків) [2, с.28].

Перша у світі спроба легалізації евтаназії була здійснена в 1906 році у штаті Огайо (США). Але законодавчі збори проголосували проти законопроекту. Евтаназію ввели пізніше, у 1998 р. і у цьому штаті, але процес спричинення «доброї смерті» був ускладнений деякими юридичними формальностями [5, с. 199-200]. Також евтаназія дозволена у Каліфорнії (з 1977 р.) та Індіані, не карається законодавством штатів Північної Кароліни, Юти, Вайомінгу. Активна евтаназія також дозволена у Нідерландах (з 2001 р.), Бельгії (з 2003 р.), Люксембурзі (з 2009 р.), та швейцарському кантоні Цюрих (з 2011 р.). Також вона не визнається злочином у ФРН, Фінляндії, Франції, Швеції, Швейцарії, Японії тощо [11, с. 79].

Щодо питання проблеми евтаназії в Україні варто зауважити, що попри незаперечне право будь-якої людини на гідну смерть, підтвердженого, до речі, Декларацією прав людини, українське суспільство ще не скоро буде готовим до його закріплення на законодавчому рівні. І навряд чи приймуть такі нововведення. Наша медицина та правове забезпечення недосконала, тому введення у законодавство положення про евтаназію перед стабілізацією ситуації у медицині та у законодавчій владі є нерозумним рішенням. Як зазначає Р. Циппеліус, «лише той, хто вважає, що критичний підхід до державних законів взагалі не має сенсу чи непотрібний... може твердити, що для його правосвідомості питання справедливості не стоїть» [8, с. 76–77].

Заборона евтаназії передбачена ч. 4 ст. 281 ЦК України, де зазначається, що задоволення прохання фізичної особи про припинення її життя – забороняється [9]. У ч. 7 ст. 52 7 Основи законодавства України про охорону здоров'я також забороняється проведення даної процедури [7]. Ці дії класифікуються як умисне вбивство.

Призупинення процесу введення досвіду використання евтаназії у законодавство пов'язане передусім із неідеальною функціональністю медицини в Україні. Також введення даної практики може спричинити зловживання у даній області (тобто евтаназія з власних мотивів лікарів, умисне вбивство, поєднане підробкою даних щодо дозволу до умиртвлення).

Підсумовуючи, варто звернути увагу, що проблема евтаназії – насамперед проблема моралі і компетенції лікарів у сьогоденній Україні. Ми вважаємо, що Україна не дійшла до того рівня, щоб вводити узаконене вбивство при невиліковній хворобі. Наше суспільство, а тим бач і законодавство, до цього не готове.

Список використаних джерел:

1. WMA Declaration on euthanasia and physician-assisted suicide [Електронний ресурс] // World Medical Association. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.wma.net/policies-post/declaration-on-euthanasia-and-physician-assisted-suicide/>.
2. Анікіна Г.В. Перспективи легалізації евтаназії в Україні / Г.В. Анікіна. // Форум права. – 2009. – №3. – С. 25–34.
3. Борисевич Н.М. Проблема легалізації евтаназії як законодавчого закріплення права пацієнта на гідну смерть / Н.М. Борисевич. // Медичне право України: правовий статус пацієнтів в Україні та його законодавче забезпечення (генезис, розвиток, проблеми і перспективи вдосконалення). Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції.. – 2008. – №2. – С. 34–37.
4. Бэкон Ф. О достоинстве и приумножении наук / Ф. Бэкон // Бекон Ф. Сочинения: В 2-х томах / Пер. сост., общ. Ред. и вступ. ст. А.Л. Субботина. – М.: Мысль, 1977. – Т. 1. – 568 с.
5. Ворона В.А. Право на евтаназію як складова права людини на життя / В.А. Ворона // Право України. – 2010. – № 5. – С. 199–205.
6. Мяловицька М.А. Евтаназія: право на життя / М.А. Мяловицька, Д.І. Голопада. // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія ПРАВО. – 2013. – №23. – С. 122–124.
7. Основи законодавства України про охорону здоров'я від 19 листопада 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 4. – ст. 26.
8. Цивільне право України: підручник / [за ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнєцової]. – К.: Юрінком Інтер, 2002. – 720 с.
9. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. 435-IV// Відомості Верховної Ради України (ВВР) – 2003 – №№ 40-44 – ст. 356.
10. Швая С.В. Евтаназія: міжнародний досвід легалізації вбивства милосердя / С.В. Швая, А.Р. Рудик. // ЛОГОС. Мистецтво наукової думки. – 2019. – №7. – С. 77–81.
11. Шпачук А.О. Евтаназія: правові та етичні аспекти / А.О. Шпачук. // Вісник Академії адвокатури України. – 2013. – №3. – С. 159–163.

*Максименко Валерія Володимирівна
студентка 1 курсу магістратури,
юридичного факультету, Київський
національний університет імені
Тараса Шевченка*

НАЦІОНАЛЬНА СЛУЖБА ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ: ПРАВОВИЙ СТАТУС ТА ПРАВОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України №1101 від 27 грудня 2017 р. була утворена Національну службу здоров'я України та затверджено Положення, що визначили її статус, основні завдання та особливості функціонування.

Так, Національна служба здоров'я України є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра охорони здоров'я, який реалізує державну політику у сфері державних фінансових гарантій медичного обслуговування населення [5].

Аналіз діяльності Національної служби здоров'я України став предметом дослідження таких вітчизняних науковців як Л.М. Петренко, Д.І. Горбатова, Т.М. Ямненко, проте не як окремих структурний елемент, а як один з аспектів фінансового забезпечення охорони здоров'я в Україні. Проте під час початку другої частини медичної реформи, актуальним залишається саме питання функціонування Національної служби здоров'я України.

Колишній міністр охорони здоров'я У.Н. Супрун, почавши виконувати свої професійні обов'язки, почала втілювати в життя ідею медичної реформи. Так, у 2016 році було прийнято близько десяти постанов, що стали фундаментом для реформування системи охорони здоров'я України.

Найбільшим досягненням являється прийнятий Закон України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення», що визначив державні фінансові гарантії надання необхідних пацієнтам послуг з медичного обслуговування (медичних послуг) та лікарських засобів належної якості за рахунок коштів Державного бюджету України за програмою медичних гарантій, а також сформував засаду «гроші ходять за пацієнтом» [2]. Наступним же вагомим кроком можна вважати

створення та початок функціонування спеціального органу виконавчої влади у сфері охорони здоров'я – Національної служби охорони здоров'я.

Основними завданнями Національної служби охорони здоров'я відповідно до закону є: 1) реалізація державної політики у сфері державних фінансових гарантій медичного обслуговування населення за програмою державних гарантій медичного обслуговування населення (програма медичних гарантій); 2) виконання функцій замовника медичних послуг та лікарських засобів за програмою медичних гарантій; 3) внесення на розгляд Міністра охорони здоров'я пропозицій щодо забезпечення формування державної політики у сфері державних фінансових гарантій медичного обслуговування населення [5].

Тобто, Національна служба здоров'я була створена для реалізації зміни принципу фінансування системи охорони здоров'я. Умовно кажучи, це окреме міністерство. Саме у такій структурі, вважається, що є ціла низка переваг. Наприклад, медичні протоколи затверджує не Національна служба здоров'я, а МОЗ. Це дає можливість службі виступати у ролі незалежної контролюючої структури. Служба замовляє медичні послуги у лікарень, у тому числі й приватних, до яких не має жодного відношення. Лікарню обирає пацієнт – служба здоров'я лише оплачує лікування і контролює його вартість та якість. Це окрема урядова структура, якій не належить жоден медичний заклад [6].

Також, як зазначається, створення Національної служби здоров'я є одним із кроком подолання корупції в МОЗ. Національна служба здоров'я України сплачуватиме медзакладам за обслуговування конкретних пацієнтів, але не володітиме цими коштами. Гроші зберігаються на казначейських рахунках. Національна служба здоров'я є оператором, який підписує договори з медичними закладами і лікарями-ФОП та закуповує медичні послуги для населення. Так з наших податків гарантовано будуть оплачені медичні послуги, які необхідні конкретному пацієнту [7].

Також, як зазначає МОЗ, Прозорість і відкритість роботи Національної служби здоров'я України, зокрема, забезпечується завдяки використанню електронної системи охорони здоров'я. Підписання договорів із медичними і аптечними закладами, звітування і оплата за договорами здійснюються виключно в електронній формі [4].

Тобто, з усіх можливих варіантів модель Національної служби здоров'я має найменші корупційні ризики, оскільки її, як центральний орган виконавчої влади, контролюватимуть Рахункова палата, КРУ, а також антикорупційні органи НАБУ та НАЗК [7].

Визначальне питання є таким: яку роль буде грати Національна служба здоров'я в другому етапі медичної реформи, що розпочнеться з 1 квітня 2020 року? Відповідь на це дає ексголова Національної служби здоров'я Олег Петренко – «Визначальна. Національна служба здоров'я є

уповноваженим органом, який реалізує державну політику у сфері фінансування медичних послуг. Відповідно, майже все що буде відбуватись, буде йти через Національну службу здоров'я» [1].

Ще раніше Олег Петренко зазначав, що Національна служба здоров'я стане тією структурою, котра гарантуватиме право українців на доступ до якісного лікування і право лікарів на гідну оплату праці. Вона допоможе забезпечити сталий, ефективний і якісний захист головного – здоров'я українців [3].

Відповідно, як в цілому буде працювати нова система охорони здоров'я ми дізнаємося лише з квітня, проте як ідея – нова система відповідає всім міжнародним стандартам та направлена лише на вдосконалення.

Література:

1. Деньги, врачи, пациенты: 30 важных вопросов о медреформе. Интервью с Олегом Петренко [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://biz.liga.net/amp/all/fmcg/interview/dengi-vrachi-patsienty-30-vajnyh-voprosov-o-meditsinskoj-reforme-otvechaet-oleg-petrenko>.
2. Закон України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення» від 19. 10. 2017 №2168-VII // Офіційний веб-портал Верховної Ради України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2168-19>
3. Мартиненко Ю. Як зміниться життя пацієнтів та лікарів за медичної реформи – голова Нацслужби здоров'я [Електронний ресурс] / Юлія Мартиненко. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://delo.ua/economyandpoliticsinukraine/jak-zminitsja-zhittja-pacijentiv-ta-likariv-za-medichnoj-reform-340942/>.
4. МОЗ України: Що було, є і буде // МОЗ України [Електронний ресурс]. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: https://moz.gov.ua/uploads/2/13773-transition_book_healthcare.pdf.
5. Постанова Кабінету Міністрів України «Про утворення Національної служби здоров'я України» від 27. 12. 2017 р. № 1101 // Офіційний веб-портал Верховної Ради України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1101-2017-п>
6. Ямненко Т. М. Медична реформа: реалії України та міжнародний досвід / Т. М. Ямненко. // Юридичний вісник 2 (47). – 2018. – №2. – С. 116–120. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/UV/article/view/12972/17883>
7. 4 кроки МОЗ у подоланні корупції // МОЗ України [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://moz.gov.ua/article/news/4-kroki-moz-u-podolanni-korupcii>.

*Тимчишин Тарас Михайлович
кандидат юридичних наук,
Львівський державний університет
внутрішніх справ*

*Лепіш Наталія Ярославівна
кандидат юридичних наук,
Львівський державний університет
внутрішніх справ*

ОКРЕМІ ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНІСТІ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Адміністративна відповідальність є одним із варіантів юридичної відповідальності. В суспільному житті зазначений вид відповідальності є найбільш часто вживаним. У відсотковому вимірі, порівнюючи з кримінальною та цивільно-правовою відповідальністю, адміністративна застосовується в державі найчастіше. Щороку в державі фіксується декілька мільйонів випадків притягнення до адміністративної відповідальності. Це пов'язано як із широтою регулювального спектра норм адміністративного права, так і з відносною простотою притягнення до відповідальності та накладення адміністративних стягнень [1].

Адміністративна відповідальність полягає в застосуванні до порушників спеціальних засобів – адміністративних стягнень, котрі накладаються у судовому чи у подібному до судового порядку. Відповідно до розділу КУпАП справи про адміністративні правопорушення розглядаються:

1) адміністративними комісіями при виконавчих комітетах сільських, селищних, міських рад; 2) виконавчими комітетами органів місцевого самоврядування (сільських, селищних чи міських рад); 3) судами; 4) Національною поліцією, органами державних інспекцій та іншими органами (посадовими особами), уповноваженими КУпАП.

Адміністративна відповідальність визначається, як вид юридичної відповідальності фізичних та юридичних осіб, котра полягає в використанні уповноваженими державними органами чи їх посадовими особами певного виду примусу – адміністративного стягнення.

Кодекс України про адміністративні правопорушення передбачає відповідальність у сфері соціального забезпечення за:

– Порушення вимог законодавства про працю та про охорону праці (ч.1 ст.41 КУпАП);

– Порушення законодавства про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування і загальнообов'язкове державне пенсійне страхування (ст.165-1 КУпАП);

– Порушення законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття (ст.165-3 КУпАП);

– Порушення законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності (ст.165-4 КУпАП);

– Порушення законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності (ст.165-5 КУпАП);

– Перешкоджання уповноваженим особам податкових органів, Пенсійного фонду України, фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування у проведенні перевірок (ст.188-23 КУпАП) [2].

Вказані статті Кодексу України про адміністративні правопорушення стосуються справ про накладення адміністративних стягнень стосовно правовідносин, котрі виникають у зв'язку зі здійсненням суб'єктами владних повноважень.

Пленумом Вищого адміністративного суду України 20.05.2013 року було прийнято Постанову № 8 «Про окремі питання юрисдикції адміністративних судів», якою дано роз'яснення стосовно підвідомчості адміністративним судам спорів, що виникають в соціально-забезпечувальних правовідносин [3].

Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» встановлює, що спори щодо розміру шкоди та прав на її відшкодування, накладення штрафів та з інших питань вирішуються в судовому порядку [4].

Враховуючи наведене, можна зробити висновок, що юридична відповідальність як різновид соціальної відповідальності є надзвичайно важливим засобом забезпечення правопорядку в державі, дотримання прав і свобод людини та забезпечення належної реалізації державними органами та їх посадовими обов'язками своїх повноважень, визначених законом.

Список використаних джерел:

1. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / Галуцько В., Діхтієвський П., Кузьменко О., Стеценко С. та ін. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 446 с
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення : *Кодекс України; Закон, Кодекс* від 07.12.1984 № 8073-X URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>

3. Про окремі питання юрисдикції адміністративних судів : Вищий адміністративний суд; Постанова від 20.05.2013 № 8 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0008760-13>

4. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 23.09.1999 № 1105-XIV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14>

*Шморгун Вячеслав Віталійович
здобувач, Науково-дослідний
інститут публічного права, м. Київ*

*Науковий керівник: Світличний
Олександр Петрович, доктор
юридичних наук, доцент, Науково-
дослідний інститут публічного права*

КЛАСИФІКАЦІЯ ОБ'ЄКТІВ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У СФЕРІ НЕЗАКОННОГО ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ УЧАСНИКІВ ГОСПОДАРСЬКОГО ОБОРОТУ, ТОВАРІВ ТА ПОСЛУГ

За відсутності чіткого визначення законодавчого регулювання адміністративної відповідальності за незаконне використання засобів індивідуалізації учасників господарського обороту, товарів та послуг (за виключенням кримінального законодавства), слід проаналізувати різні підходи, які існують серед науковців, а також у міжнародному законодавстві щодо класифікації об'єктів права інтелектуальної власності.

Традиційно інтелектуальну власність поділяють на об'єкти авторського права і суміжних прав та об'єкти права промислової власності, спільною істотною ознакою яких є те, що об'єктами авторських прав та прав промислової власності виступають саме результати творчої діяльності людини. Не акцентуючи увагу на характерних відмінностях цих об'єктів, зазначимо, що на даний час ніхто не сумнівається у подвійній природі авторських і винахідницьких прав, оскільки, з одного боку, власнику творчого результату належить право на його використання, яке має виключний характер і може бути передане іншим особам, а з іншого – автор володіє сукупністю особистих немайнових (моральних) прав, які не можуть бути відчуженими через їх природу [1, с. 15].

О. Стороженко класифікує об'єкти права інтелектуальної власності на два інститути: перший – авторське право і суміжні права, другий – право промислової власності. До інституту промислової власності вчений

відносить три групи об'єктів права інтелектуальної власності: патентні права, права на нетрадиційні об'єкти, права на нетрадиційні об'єкти (компонування інтегральних мікросхем, раціоналізаторську пропозицію, сорти рослин, селекційні досягнення у тваринництві, секрети виробництва (ноу-хау), права на засоби індивідуалізації учасників цивільного обігу (комерційні найменування, торговельні марки, географічні зазначення [2, с. 62].

П. Цибульов та В. Чебатарьов класифікують об'єкти права інтелектуальної власності на три самостійні інститути. До об'єктів авторського права і суміжного права вони відносять: літературні твори, художні твори, комп'ютерні програми, бази даних, виконання творів, фонограми та відеограми, передачі організацій мовлення; до об'єктів промислової власності відносять: винаходи, корисні моделі, промислові зразки, торговельні марки, географічні зазначення, фірмові найменування; до нетрадиційних об'єктів інтелектуальної власності сорти рослин, породи тварин, топографії інтегральних мікросхем, комерційні таємниці, наукові відкриття, раціоналізаторські пропозиції [3, с. 9].

О. Світличний класифікує об'єкти права інтелектуальної власності на чотири самостійні інститути, поділяючи їх на об'єкти авторського права і суміжних прав, об'єкти промислової власності, об'єкти селекційних досягнень у рослинництві і тваринництві та засоби індивідуалізації учасників господарського обігу, товарів та послуг, відносячи до останніх торговельні марки, комерційні (фірмові) найменування, географічні зазначення [4, с. 127-244]. На його думку предмет правового регулювання засобів індивідуалізації учасників господарського обігу, товарів та послуг – це врегульовані нормами права сукупність виключних прав суб'єктів права інтелектуальної власності, що реалізуються у сфері виробництва, торговельного обігу, виконання робіт та надання послуг [4, с. 196].

Інший вітчизняний науковець О. Штефан, на підставі спільних ознак об'єктів права інтелектуальної власності об'єднала всі об'єкти до різних груп.

Першу групу традиційно складають об'єкти авторського права та суміжних прав. До них належать наукові, літературні, художні твори, комп'ютерні програми та бази даних, а також об'єкти суміжних прав (виконання, фонограми та відеограми, передачі організацій мовлення). Другу групу складають об'єкти патентного права (об'єкти виключного права на результати творчої діяльності, що використовуються у виробництві) – винаходи, промислові зразки, корисні моделі, а також комерційна таємниця, ноу-хау. До третьої групи належать засоби індивідуалізації цивільного обороту, товарів, робіт, послуг – комерційні найменування, торговельні марки, географічні зазначення. Четверта група

об'єднує у собі інші об'єкти інтелектуальної діяльності – сорти рослин і породи тварин, топографії ІМС, наукові відкриття тощо [5, с. 70-71].

У міжнародному законодавстві також існують різні класифікації об'єктів права інтелектуальної діяльності. Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20.03. 1883 р. (Україна підписала конвенцію 25.12.1991 р.) до об'єктів промислової власності відносить: винаходи, корисні моделі, промислові зразки, товарні знаки, знаки обслуговування, фірмові найменування, недобросовісну конкуренцію.

Конвенція про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності від 14.07. 1967 р. до об'єктів інтелектуальної власності відносить: літературні, художні і наукові твори; виконавчу діяльність артистів, звукозаписи, радіо- і телевізійні передачі; винаходи в усіх сферах людської діяльності; наукові відкриття; захист проти недобросовісної конкуренції, а також всі інші результати інтелектуальної діяльності у виробничій, науковій, літературній і художній діяльності.

Угода з торговельних аспектів прав інтелектуальної власності від 14.04. 1994 р. охоплює: авторське право та суміжні права; комп'ютерні програми та бази даних; товарні знаки; географічні зазначення; промислові зразки; компонування (топографії) інтегральних мікросхем.

Проаналізовані нами наукові думки та акти міжнародного законодавства свідчать, що до питання класифікації об'єктів права інтелектуальної існують різні підходи. Проте, враховуючи предмет нашого дисертаційного дослідження слід зазначити, що у переважній більшості, зокрема, такі науковці як О. Світличний, О. Стороженко, О. Мельник, до засобів індивідуалізації відносять торговельні марки, комерційні найменування, географічні зазначення. Окрім того, ми погоджуємося із позицією О. Мельник, яка вважає, що такі об'єкти права інтелектуальної власності як комерційне найменування, торговельна марка, географічне зазначення мають бути виділені в окрему групу об'єктів права інтелектуальної власності [6, с. 14].

Вказане має важливе значення для адміністративно-правової охорони засобів індивідуалізації учасників господарського обороту, товарів та послуг, такі об'єкти права інтелектуальної власності як торговельні марки, комерційні найменування, географічні зазначення, мають бути включені в окрему статтю КУпАП.

Література:

1. Сергеев А.П. Право интеллектуальной собственности в Российской Федерации. Издательство: ТК «Велби», 2003. 752 с.
2. Інтелектуальна власність: навч. посіб. Г.М. Остапович, О.М. Строженко, Г.В. Уманців, О.В. Фоміна. К.: Київ. НТЕУ, 2012. 456 с.

3. Цибульов П.М., Чебатарьов В.П. Популярно про інтелектуальну власність: абетка/ За заг. ред. М.В. Паладія. К.: ТОВ «Альфа-ПК», 2004. 56 с.
4. Світличний О.П. Право інтелектуальної власності: Підручник. Вид. 2, змін. і доп. К.: НУБіП України, 2017. 355 с.
5. Штефан О.О. Право інтелектуальної власності: Акад. курс. К. : Ін Юре, 2007. 696 с.
6. Мельник О.М. Цивільно-правова охорона інтелектуальної власності в Україні: автореф. дис. док. юрид. наук. Харків. 2004. 37 с.

*Абражевич Дар'я Артемівна
студентка юридичного факультету
Національного авіаційного
університету*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗДІЙСНЕННЯ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

Відповідно до сучасного економічного стану, що діє в Україні, інститут публічних закупівель є одним з найперспективніших способів збалансування державного бюджету та механізмом забезпечення потреб держави за єдиною системою. Правове регулювання інституту публічних закупівель є необхідним, адже він є одним із головних складових економіки будь-якої держави.

Згідно зі ст. 1 Закону України «Про публічні закупівлі» 2015 р., публічна закупівля — придбання замовником товарів, робіт і послуг у порядку, встановленому цим Законом [1].

У ст. 3 Закону України «Про публічні закупівлі» зазначені принципи здійснення публічних закупівель: добросовісна конкуренція серед учасників; максимальна економія та ефективність; відкритість та прозорість на всіх стадіях закупівель; недискримінація учасників; об'єктивна та неупереджена оцінка тендерних пропозицій; запобігання корупційним діям і зловживанням [1].

У Законі України «Про публічні закупівлі» визначено, що закупівлі можуть здійснюватися шляхом застосування однієї з таких процедур: відкриті торги; конкурентний діалог; переговорна процедура закупівлі. Найпоширенішим способом проведення публічних закупівель є організація тендерного комітету, який колегіально прийматиме рішення в процесі проведення закупівель.

У 2016 році було створено Офіційний портал оприлюднення інформації про публічні закупівлі України — prozorro.gov.ua. «Prozorro» є відкритим ресурсом, який надає доступ до інформації про електронні тендерні торги. Державні організації-замовники оприлюднюють тендерні оголошення (а учасники аукціону беруть участь в торгах) за допомогою модулю електронного аукціону, доступ до якого вони отримують, зареєструвавшись на авторизованих електронних майданчиках. Модуль аукціону відповідає за те, щоб інформація потрапляла до центральної бази

даних та оприлюднювалася на порталі та всіх інших майданчиках одночасно [2].

Метою впровадження Реформи було викорінення та системне запобігання корупції, підвищення прозорості процесу здійснення закупівель, перехід на електронний товарообіг, уникнення дискримінації заявок учасників, широке залучення громадськості, запровадження електронного аукціону, який передбачає автоматичну оцінку поданих пропозицій [3].

Тобто новели Закону України «Про публічні закупівлі» запровадили проведення публічних закупівель у два етапи: 1) з 01.04.2016 р. була впроваджена обов'язковість проведення електронних закупівель для головних розпорядників коштів та монополістів; 2) з 01.08.2016 р. всі замовники зобов'язані здійснювати електронні закупівлі через систему «Prozorro».

Для участі в торгах та здійсненні закупівель замовники та учасники реєструються на електронних майданчиках (станом на січень 2020 року в системі «Prozorro» є 19 акредитованих майданчиків для здійснення закупівель). Закон дозволяє брати участь у процедурі закупівлі майже всім охочим, які мають статус фізичної або юридичної особи. Замовник може створювати закупівлю на будь-якому з акредитованих електронних майданчиків, попередньо зареєструвавшись на одному з них.

Замовники безкоштовно користуються системою, а участь постачальників у публічних закупівлях є платною (оплата здійснюється лише в разі участі у торгах за подання тендерних пропозицій), а сама реєстрація на електронному майданчику є безоплатною. Після реєстрації та подання тендерної пропозиції відбувається наступний етап — участь в аукціоні. Він проходить у три раунди, назви компаній-учасників розкриваються після завершення третього раунду, а також оголошуються результати аукціону.

По завершенню аукціону закупівля переходить у статус «Кваліфікація переможця» та замовнику надсилається пропозиція того кандидата, ціна якого є найменшою за результатами аукціону. Після оголошення рішення про переможця закупівля набуває статусу «Пропозиції розглянуто» і сторони вже поза системою підписують договір. Надалі замовник публікує у системі «Prozorro» копію підписаного договору з переможцем і закупівля набуває статусу «Закупівля завершена».

Законом України «Про публічні закупівлі» впровадилась платформа для проведення електронних торгів «Prozorro», яка безсумнівно є одним зі шляхів удосконалення вітчизняної системи публічних закупівель. Перевагами цієї системи є те, що закупівлі за кошти з державного бюджету здійснюються в онлайн-режимі, що дозволяє будь-якій особі

бути віртуально присутньою в аукціоні закупівлі та унеможлиблюється проведення корумпованого тендеру; вибір переможця є публічним; доступ до проведення закупівлі є простим та зрозумілим. Попри те, що система «Prozorro» має багато переваг, необхідно внести зміни до законодавства для покращення здійснення закупівель через дану систему, зокрема щодо можливості обрання замовником постачальника не виключно за найнижчою ціною, а за пропорційністю ціни та якості; щодо виключення випадків попередньої домовленості замовника та постачальника, яка реалізується встановленням замовником таких вимог, які може виконати лише цей постачальник та ін.

Проведення прозорих та гласних процедур публічних закупівель, побудованих на засадах конкурентності, є запорукою успіху в питанні використання коштів для задоволення власних потреб для будь-якої держави.

Література:

1. Про публічні закупівлі: Закон України від 25.12.2015 № 922-VIII. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2016. № 9. Ст.89.
2. Офіційний портал оприлюднення інформації про публічні закупівлі України. Prozorro.gov.ua: веб-сайт. URL: <https://prozorro.gov.ua/about> (дата звернення: 28.02.2020).
3. Загальні положення про Prozorro. E-tender.ua: веб-сайт. URL: <https://e-tender.ua/training-tenders/teoriya-zakupivel-3/zagalni-polozhennya-pro-prozorro-5> (дата звернення: 02.03.2020).

*М'якота Оксана Вікторівна
студентка четвертого курсу
Тернопільського національного
економічного університету,
м. Тернопіль, Україна*

РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ: БЮРО ФІНАНСОВИХ РОСЛІДУВАНЬ

Актуальність теми. Сьогодні розвиток економічних відносин в нашій країні стрімко набирає обертів. Усе це зумовлене насамперед реформатизацією усієї податкової системи, яка є основним наповнювачем державної казни. Тому з метою ще більшого покращення роботи усіх фінансових установ новий уряд вирішив запровадити, кардинальні зміни, які значно відрізняються від попередніх. Перш за все такі нововведення

торкнуться податкової поліції, що тільки зміцнить її позицію у вигляді нового виконавчого органу – Бюро Фінансових Розслідувань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження етапів розвитку та діяльності податкової системи України, а також її подальші шляхи реформування вже неодноразово привертало увагу таких вчених та науковців як: Дацюк Л., Фомічов А., Сушко Д., Сverdлан М.М., Богатирьова Є.М., Тимченко О.М., Сибірянська Ю.В., Пислиця А.В., Кондратенко М.Б., Єфіменко В.І., Соколовська А.М., Федосов В.М., Кокшарова С.М.

Метою цієї роботи є дослідження діяльності податкової системи України в умовах її сучасного реформування. Аналіз національного та іноземного досвіду інших країн у сфері функціонування податкової міліції, та здійснення нею розслідування фінансових злочинів на національному рівні. Визначення шляхів та методів щодо запобігання фінансовим злочинам, та надання рекомендацій щодо подальшої реформатизації даної державно – фінансової установи.

Виклад основного матеріалу. В сучасному розвинутому ринковому середовищі досвід створення та функціонування ефективної податкової системи має багато цінного і корисного. Водночас, при його використанні необхідно брати до уваги й об'єктивні умови, в яких створюється та розвивається податкова система, а також конкретний соціально-економічний стан в країні, рівень її фінансових спроможностей а також забезпечення надійного економічного захисту від різноманітних незаконних посягань. Одним із таких потужних гарантів на сьогодні, є Податкова система України у вигляді Фіскальної служби України. Однак однією із важливих складових даної фінансової установи є спецпідрозділ а саме Податкова поліція, яка на даний час проходить реформатизацію, та стрімко змінює власний облік. Так з метою ще більшого захисту усіх економічних активів, які сьогодні віднесені до компетенції Фіскальної служби, до ВРУ було внесено на розгляд новий законопроект який передбачає створення нового органу а саме Бюро Фінансових Розслідувань. Даний проект передбачає нову структуру як центральний орган виконавчої влади, який реалізує державну політику з питань запобігання, виявлення, припинення, розслідування та розкриття кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності, які прямо чи опосередковано заподіюють шкоду публічному інтересу у сфері фінансів [3].

Особливості діяльності Бюро фінансових розслідувань зумовлюються його завданнями, функціями та повноваженнями, що визначаються цим Законом та іншими законами України, і полягають, зокрема, в наявності особливих умов проведення конкурсного відбору його працівників, особливостей структури, наданні спеціальних

повноважень та соціальних гарантій, зокрема особливих умов оплати праці, забезпеченні охорони особистих і майнових прав працівників Бюро фінансових розслідувань.

Так до завдань нового органу будуть віднесені наступні складові:

- запобігання, виявлення, припинення, розслідування та розкриття кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності, які прямо чи опосередковано завдають шкоди публічному інтересу у сфері фінансів, а також пов'язаних з ними інших кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності та проти власності;

- участь у забезпеченні безпеки держави шляхом комплексної протидії кримінальним правопорушенням, які несуть суттєвий негативний вплив на національну економіку;

- підготовка пропозицій щодо формування державної політики у сфері комплексної протидії кримінальним правопорушенням, протидія яким віднесена до компетенції Бюро фінансових розслідувань.

В основу Фінансового Бюро будуть покладені такі принципи як: верховенство права, відкритість, прозорість, оперативність, незалежність, політична нейтральність, справедливість. Однак правове регулювання даного нового органу є досить специфічним, оскільки нормативні акти задіяні з різних сфер, зокрема, Конституція України, Кримінально – процесуальний Кодекс України, Податковий кодекс України, Кодекс Про Адміністративні Правопорушення, Кримінальний кодекс України, Закон України «Про фіскальну службу України», законопроект «Про Бюро фінансових розслідувань» та ряд нормативних та підзаконних актів. Крім того, важливо наголосити що дана установа, буде наділена компетенцією щодо розслідування економічних злочинів, проводитиме оперативно – розшукову діяльність, та буде мати визначену підслідність в межах визначених кримінальним законодавством.

Сьогодні діяльність Податкової поліції значно відрізняється від задуманого нового проекту закону, та інших стандартів які визначені не лише законодавством України, але Європейським. Досвід іноземних країн вказує високі позиції, в сфері боротьби з економічною злочинністю що яскраво виріжена в нашій країні. Так лише за останній рік Податковою міліцією України було відкрито понад 2000 проваджень, з них до суду було направлено 1600. Так за угодою сторін про визнання винуватості було закрито 271 справу, крім того 960 кримінальних проваджень було об'єднано, 448 проваджень було направлено за підслідністю. З кількості незакінчених проваджень з повідомленням особи про підозру залишилось 20 проваджень. Таким чином статистика та звіт Слідчого управління фінансових розслідувань Державної фіскальної служби України показує доволі високу ефективність діяльності їх роботи. Однак існують і певні труднощі в здійсненні їх повноважень, аби довести ефективність

стабільної працю до найвищого показника в Європі. Так, одним із таких проявів є корупційна складова, економічна недобросовісність в сфері суб'єктів господарювання, нелегалізація доходів одержаних злочинних шляхом, правопорушення в сфері земельних відносин, а також інші злочини проти інтересів держави та суспільства [4].

Тому для того щоб усунути дані недоліки та покращити економіку країни і зміцнити позиції Податкової системи України у сфері захисту економічних інтересів як громадян так і держави, варто врахувати досвід іноземних країн таких як: Австрія, Данія, Швеція, Люксембург, Фінляндія, Іспанія, Греція. Дані держави мають власну специфіку в сфері охорони економічних інтересів громадян. Так за системою Швеції, податкові органи складаються з національного податкового відомства (ДПС Швеції), мають трирівневу систему. ДПС Швеції підкоряється Мінфіну, Уряду країни, але є незалежним від Уряду відомством. Центральному податковому відомству (м. Стокгольм) підкоряються 10 регіональних органів (податкових управлінь) і податкові інспекції (місцеві податкові відділи - інспекції) [3]. Виходячи з проведеного аналізу досвіду західних країн щодо організації податкової системи, можна констатувати, що однозначного копіювання досвіду якоїсь окремої країни бути не може, оскільки на створення будь-якої системи, у тому числі і податкової, має вплив величезна кількість чинників. Тому можна говорити тільки про адаптацію досвіду зарубіжних країн в умовах України. На прикладі Швеції можна зробити висновок про те, що розумно побудована податкова система, що органічно вписується у всі суспільно-державні структури, здатна забезпечувати ефективність економічної моделі навіть всупереч достатньо високому рівню податкових навантажень [3]. В Україні залишаються часті зміни у податковому законодавстві, які мають доволі номінальний формат. Сама ж податкова система перебуває в стані невідповідності соціально-економічним реаліям. Зазначене істотно деформує податкову систему, що робить її суспільно несправедливою та соціально неадекватною. Безумовно, що у сфері оподаткування абсолютно задовольнити інтереси всіх учасників неможливо. Найкращим варіантом залишається реалізувати наміри держави в сфері створення Бюро фінансових розслідувань з метою максимального забезпечення соціальних ідеалів справедливості, суспільного добробуту та економічного захисту. Усе це покращить фінансове становище нашої держави та піджене систему під усі норми європейських стандартів, з яких ми беремо приклад.

Література:

1. Конституція України – Х. : ТОВ «Одісей», 2008. – 48 с.
2. Юридичний словник / За ред. В.М. Корецького та ін. - К, 1983. – 871 с.

3. Свердлан М.М. Специфіка податкової системи України та можливості її коректування [Електронний ресурс] / М.М. Свердлан // Економіка та управління національним господарством. Режим доступу: file:///C:/Documents%20and%20Settings/User/Мои%20документы/sre_2015_4_5.pdf
4. Звітність про роботу слідчих органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства за 9 місяців 2019 року [Електронний ресурс] Режим доступу: http://sfs.gov.ua/data/material/000/105/156743/09_2019.pdf

ЗМІСТ

ЕКОНОМІЧНЕ СПРЯМУВАННЯ

Економіка, організація і управління підприємствами, галузями, комплексами

<i>Назаренко Ольга Василівна</i> ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ У СФЕРІ ТУРИЗМУ.....	3
<i>Недавні В'ячеслав Віталійович</i> МЕТОДИ ПРОВЕДЕННЯ АУДИТУ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ЛОГІСТИЧНОЇ КОМПАНІЇ.....	5
<i>Процишин Аліна Володимирівна</i> СУТНІСТЬ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ ТА ПІДХОДИ ДО ЙОГО ВИВЧЕННЯ.....	8
<i>Субота Микола Васильович</i> ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТ: ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ.....	12

Менеджмент

<i>Lytvynenko Olena Dem'yanivna</i> IMPORTANCE OF CORPORATE GOVERNANCE FOR UKRAINE.....	15
--	----

Бухгалтерський облік, аналіз і аудит

<i>Кириленко Наталія Олександрівна, Мисюк Вікторія Олександрівна</i> АУДИТОРСЬКИЙ РИЗИК ТА ЙОГО ЕЛЕМЕНТИ.....	18
<i>Матковська Діана Анатоліївна, Мисюк Вікторія Олександрівна</i> ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ В АУДИТІ.....	20
<i>Нікуліца Дар'я Русланівна</i> ОБЛІК ГРОШОВИХ КОШТІВ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ.....	23
<i>Трубінова Вікторія Віталіївна</i> ВАЖЛИВІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ, ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ ТА АНАЛІЗУ НА МАЛОМУ ПІДПРИЄМСТВІ.....	26

Банківська справа. Гроші, фінанси і кредит

<i>Малишко Віталіна Валеріївна, Євтушенко Наталія Миколаївна, Городніченко Юлія Вадимівна</i> ПРОБЛЕМИ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ.....	28
--	----

<i>Михаліцька Наталія Ярославівна</i> СВІТОВИЙ ДОСВІД ЩОДО ПОБУДОВИ СИСТЕМИ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ДОХОДІВ, ОТРИМАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ.....	30
--	----

Податкова система. Бюджетна система

<i>Коробка Іван Миколайович</i> ОПОДАТКУВАННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ.....	33
---	----

<i>Луценко Андрій Сергійович</i> МЕТОДИ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ФІСКАЛЬНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ.....	34
--	----

<i>Струк Наталія Петрівна</i> МІСЦЕВЕ ОПОДАТКУВАННЯ - ВАЖЛИВИЙ ІНСТРУМЕНТ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ.....	37
--	----

Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка

<i>Медвідь Ганна Сергіївна</i> ВПЛИВ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА РЕГІОНАЛЬНИЙ РИНОК ПРАЦІ.....	39
--	----

Світова економіка та міжнародні економічні відносини

<i>Кос Надія Вікторівна, Бєлін Владислав Сергійович</i> СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВИХ РИНКІВ.....	42
---	----

ЮРИДИЧНЕ СПРЯМУВАННЯ

Теорія та історія держави і права. Філософія права. Історія політичних і правових вчень

Вовк Олександр Йосипович МІСЬКЕ ПОЛОЖЕННЯ 1892 РОКУ ЯК ПАМ'ЯТКА МУНІЦИПАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ.....46

Гоцуляк Юрій Вікторович ТВОРЧІСТЬ ТА СВОБОДА ЯК ВИТОКИ ПРАВОВОЇ РЕАЛЬНОСТІ У СЕРЕДНЬОВІЧНОМУ ХРИСТИЯНСЬКОМУ ДИСКУРСІ.....49

Конституційне право. Конституційне процесуальне право. Міжнародне право

Maxurov Aleksey Anatolyevich PRACTICE OF IMPLEMENTATION OF COORDINATION LAWS IN LAW IN THE UK.....52

Чистоколяний Ярослав Віталійович КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ.....53

Цивільне та сімейне право. Цивільне процесуальне право. Комерційне право. Житлове право. Зобов'язальне право. Міжнародне приватне право. Трудове право та право соціального забезпечення

Марченко Дмитро Сергійович ОСОБЛИВОСТІ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ ЯК ОДНІЄЇ З ХАРАКТЕРИСТИК ПРАВОСУБ'ЄКТНОСТІ ПРАЦІВНИКА.....58

Федоров Матвій Іванович, Геращенко Іванна Сергіївна ПОНЯТТЯ ЕВТАНАЗІЇ В ЮРИДИЧНОМУ ТА МОРАЛЬНОМУ ЗНАЧЕННІ. ЕВТАНАЗІЯ В ІНШИХ КРАЇНАХ.....60

Адміністративне право. Адміністративне процесуальне право. Митне та податкове право. Муніципальне право

Максименко Валерія Володимирівна НАЦІОНАЛЬНА СЛУЖБА ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ: ПРАВОВИЙ СТАТУС ТА ПРАВОВА ДІЯЛЬНІСТЬ.....63

Тимчишин Тарас Михайлович, Леніш Наталія Ярославівна ОКРЕМІ
ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ
ВІДПОВІДАЛЬНІСТІ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.....66

Шморгун Вячеслав Віталійович КЛАСИФІКАЦІЯ ОБ'ЄКТІВ ПРАВА
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У СФЕРІ НЕЗАКОННОГО
ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ УЧАСНИКІВ
ГОСПОДАРСЬКОГО ОБОРОТУ, ТОВАРІВ ТА ПОСЛУГ.....68

**Господарське право. Господарське процесуальне право. Фінансове
право. Банківське право**

Абражєвич Дар'я Артемівна ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ
ЗДІЙСНЕННЯ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ.....72

М'якота Оксана Вікторівна РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ
СЛУЖБИ УКРАЇНИ: БЮРО ФІНАНСОВИХ РОСЛІДУВАНЬ.....74

Підписано до друку 29.03.2020р.
Формат 60х84/16. Папір офсетний. Друк на дублюкаторі.
Умов.-друк. арк. 4,5. Обл.-вид. Арк 4,95.
Тираж 60 прим.

Громадська організація «Наукова спільнота»
46027, Україна, м. Тернопіль, вул. Загребельна, 23
Ідентифікаційний код 41522543
тел. 0979074970
E-mail: rusenkos@ukr.net

Віддруковано ФО-П Шпак В.Б.
Свідоцтво про державну реєстрацію № 073743
СПП № 465644
Тел. 097 299 38 99
E-mail: tooums@ukr.net

